

SZAMOS

Politikai, társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat * 2019. március * I. évfolyam 3. szám

Otthon és haza a szülőföldön

Az 1848-as forradalomra és szabadságharcra emlékezni ma már több mint rendhagyó irodalom- és történelemóra. Emlékezni csak úgy érdemes, ha megteremtjük a feltételeit annak, hogy utódaink is emlékezhesenek. Az évről évre megrendezésre kerülő március 15-i megemlékezések sok mindenben hasonlóak, sok mindenben újszerűbbek. Az idő múlása, a történelem — benne egyéni és közösségi életünk — változása, az 1848. március 15-i események távlata megváltoztatja rálátásunkat, az akkor történtek értelmezését.

A reformkorban a haza szent volt, a hazaszeretet kötelesség, a szülőföld a legtöbb ember számára a végső nyughely is. Az 1848-as forradalmárok lelkébe és tudatába mélyen be volt vésődve, hogy a szülőföld, a haza, csak addig lé-

teznek, amíg az számukra fontos, amíg az behatárolható, amíg arról nem mondanak le semmilyen érdekek és előny miatt, amíg azt belakják. A szülőföld, a haza nem más, mint a ház, amiben élnek, az utca, ami elvezet a templomba, az iskolába, a barátokhoz, az ismerősökhöz... Tudták, hogy a hazától csak annyit várhatnak el, amennyit ők maguk adnak neki. A reformkorban az egyéni érdekeket felülírták a közösségi érdekek, és az is gyakran előfordult, hogy egy jó vezéréként feltűnő személy mellé állt a közösség, és követték, hogy közösen ériék el a kitűzött célokat. Napjainkban az emberek milliói a jobb boldogulás reményében hagyják el szülőföldjüket, könnyen keresnek új hazát, amit nem kötelesség szeretni, a lényeg az, hogy jobb életet ígérjen, több le-

hetőséget kínáljon fel az önmegvalósításra. A mai ember számára az a haza, ahol a jó fizetés mellett a magas életszínvonal is biztosított. A mai ember számára a szülőföld és a haza fogalmához nem mindig társul az anyanyelv, népük és nemzetük történelme, kultúrája. A szülőföld szeretete és a szülőföldön való megmaradás nélkül viszont nincs a nemzetnek jövője. Amikor az emberekben gyengül a szülőföld és a haza iránti szeretet, ott a hanyatlás korszaka veszi kezdetét: az egyén elzárkózik a közösségtől, egyéni érdekek miatt elkezd a saját útját járni, míg egyszer észreveszi, hogy így sem maradt, így sem lett a maga ura.

Ha szabadságban és jólétben akarunk élni, akkor bennünk is kell hogy legyen hazaszeretet, nekünk is szolgálnunk kell a közösséget.

Akkor az élet minden területén küzdenünk kell az igazság, az érték, a minőség megteremtéséért és annak megtartásáért, éltetéséért. A magyar nemzet 1848-ban — és azóta sokszor — érezhette azt, hogy eljött az ideje a megújulásnak, új lépéseket is tett rendre a magyar jövő biztos útra terelésére, de ezek az elhatározások rendre elfelejtődnek, majd minden év március 15-én új kezdeményezésekként kerülnek ismét elő.

Nemzeti ünnepünk mindenek ellenére minden évben új reményt ad számunkra, reményt arra, hogy mindig lesznek olyan fiataljaink, akik a márciusi ifjak elszántságával teremtik meg szülőföldjükön azt az „otthont és hazát”, ami lehetőséget ad számukra az önmegvalósításra.

Elek György

„Képesek vagyunk mi magunk megújulni?”

Március az a hónap, mely minden évben különleges jelentőséggel bír az emberek számára. Egyrészt a hosszú tél végét, a szép tavaszi napok ígérését hordozza magában. Elég, ha régi hagyományainkra gondolunk: ha Ildikó napján (március 10.) fagy, akkor a tél még negyven napig el nem hagy. Ha Gergely (március 12.) megrázza a szakállát, még áprilisban is hó lesz. Vagy ki ne ismerné Sándort (március 18.), aki Józseffel és Benedekkel egyetemben hozzák zsákban a meleget? Vallási értelemben is jeles hónap a március, hiszen március 25-én ünneplik a római katolikus egyházban Gyümölcscsoltó Boldogasszony napját, ami a hagyomány szerint Jézus Krisztus fogantatásának a napja. Természetesen nem maradhat ki a felsorolásból a nők iránti tisztelet és megbecsülés ünnepnapja, március 8. sem, amikor a férfiak zöme ajándékkal, egy szál virággal, néhány kedves szóval vagy meghitt környezetben eltöltött vacsorával igyekszik kifejezni a gyengébbik nem iránt tanúsított mély hódolatát.

És minden márciusban van egy nap, amely nagyon sok magyar ember szívét megdobogtatja: március 15., egyike a magyarok három nemzeti ünnepének, melynek jelképe a kokárda, amit először Szendrey Júlia varrt Petőfi Sándornak. Március 15. a nap, amely a magyar nemzeti összetartozást és a magyarság nemzettudatát jelképezi. A magyar nemzet képviselői pedig, bárhol is éljenek e kerek világon, évről évre igyekeznek méltó módon ünnepelni és emlékezni március 15-ét, s így ezen a napon a gyakorlatban is megtapasztalhatjuk az együtt ünneplésben és az együtt emlékezésben az összetartozást.

Ám annak ellenére, hogy március 15-e minden évben oly sok embert képes megmozgatni, mind gyakrabban és hangosabban hallhatjuk a panaszt, hogy egyre kevésbé divatos a nemzeti ünnep. Egyes

magyarországi felmérések már évekként megkongatták a vészharangot: a magyar felnőttek egyharmada tartja csak a legfontosabb nemzeti ünnepnek március 15-ét, sőt, a 35 év alatti felnőttek mindössze 15 százalékát érdekli komolyan, a fiatalabb nemzedék pedig sokkal szívesebben tölti családjával, barátaival, kirándulással a szabadnapot. (A felmérést egy független cég végezte 2014-ben, az adatok nem reprezentatív jellegűek.) Ha nem is tartjuk a fenti adatokat reprezentatívnak, attól még feltételezhetjük, hogy létező problémára mutat rá. A döbbenet és az e fölött való elkésredés mellett azonban érdemes a kérdést is feltenni: mi lehet ennek az oka?

Az utóbbi években egyre gyakrabban találkozhatunk azzal a kijelentéssel, mely szerint egy olyan világban élünk, amelyre jellemző a régi értékek elfelejtése, lerombolása és átértékelése, illetve új értékek kitermelése, amelyek rendszerint szemben állnak a „konzervatív” értékrendszerrel és értékítéllettel. Ezzel a kijelentéssel azonban nem jutunk sokkal közelebb a probléma megismeréséhez, főként azért, mert a megállapításnak „spanyolviasz” jellege van. Ha ugyanis végigtekintünk az emberiség történelmében, minden ismert korszakban ugyanezt tapasztaljuk: az emberi fejlődés egyik jellemzője a „rég” értékek egy részének megtagadása és elvetése, más részének pedig átértékelése, továbbfejlesztése, hogy valami „új” szülessen szüntelen.

Felvetődik tehát a következő kérdés: az 1848-as forradalom és szabadságharc eszméi, mint amilyenek a szabadság, az egyenlőség, a testvériség, a nemzet, az összetartozás és a fejlődés szüksége nem időtálló értékek? Valószínűleg ezt senki sem gondolhatja komolyan, hiszen nem csak iskolai tanulmányaink mondanak ennek ellent, hanem mi magunk is tapasztalhatjuk, hogy mai világunk is ezekre az univerzális értékekre igyekszünk felépíteni. Tény azonban, mi magunk sem úgy gondolunk ezekre az értékekre, ahogyan azt elődeink tették, mert az értékekhez való viszonyulásunk mindig sajtószerű élethelyzeteink függvénye.

Ezért például megkockáztatható az a feltevés, hogy a szabadság azon eszménye, amiért a negyvennyolcasok akár életüket is hajlandók voltak feláldozni, nem teljesen egyezik az ötvenhatos ifjúság, a rendszerváltó ifjúság és napjaink ifjúságának szabadságesezményével. Napjaink ifjúsága a XXI. század hajnalán született, és hála Istennek csak hallomásból tudja, hogy az elmúlt századok bővelkedtek olyan időszakokban, amikor a szabadság hiánycikknek számított.

Sőt, nemcsak, hogy szabad világba születtek és szabad világban nőttek-nőnek fel, hanem gyakran azt láthatjuk, hogy a szabadság annyira természetes számukra, hogy sok esetben még a szabadossággal is össze tudják cserélni. És sajnos ugyanez igaz az egyenlőség igényére, kérdésére is.

Arról már nem is beszélve, hogy napjainkban egyre nagyobb teret nyernek olyan divatos gondolatok, mint például a „valósítsd meg önmagad”, „fedezd fel az önmagadban rejlő értékeket”, „légy saját életed hőse, megváltója vagy bármiegyebe”, „vedd kezdedbe a sorsod” és „végső soron csak önmagadban bízhat, csak önmagadra számíthatsz”. Minél inkább hitelt adunk ezeknek az elképzeléseknek, annál könnyebben áll át életünk olyan pályára, amely a közösségi létől az individualizmus irányába vezet.

Egyre többet beszélünk arról, hogy a mindennapi élet és a kommunikáció hogyan személytelenedik el, hogyan marad az ember magányos az emberi történelem legnagyobb társadalmában, ami előbb-utóbb az önös érdekek és célok követéséhez, könnyöklő versenyhez, egymáson történő átázoláshoz vezet. A társadalmi méreteket őrítő individualizmus eredményeként hagyományos közösségeink vissza- és leépülnek, és ezzel együtt veszélybe kerülnek közösségi értékeink, és csökken a régen kiapadhatatlannak tűnő energiaforrás: közösségünk megtartó ereje. Ilyen kontextusban testvériségről, nemzetről és összetartozásról beszélni sajnos sok hallgató számára anakronizmusként hat. És ha fiataljaink zöme a boldogság és boldogulás egyetlen járható útjának az elvándorlást, a szülőföld hátrahagyását látja, akkor féltő, hogy eljön az az idő, amikor a fent említett értékek valóban anakronizmussá válnak. Ha példázni szeretném mindezt, csak annyit mondanék, hogy a minap olvastam egy erdélyi filmkritikus egyik cikkét, aki munkájában a következő módon summázta egy művészfilm értékét: „semmitmondó, mint egy ünnepi beszéd frázisai”.

Tehát ha március 15. fénye halványulni látszik, annak számos oka van, hiszen a probléma rendkívül összetett. De azt is meg lehet tenni, hogy egy legyintéssel így summázzuk az egészet: ilyen a világ. A végső kérdés azonban az, hogy mit teszünk mindennek birtokában: tétlenül nézzük, hová vezet a folyamat, vagy képesek vagyunk mi magunk megújulni, és a mai kor fiataljai számára érthetően és hitelesen beszélni és emlékezni nem csak 1848-ról, de minden fontos történelmi hagyatékunkról?

Póti Eduárd

Az 1848-as forradalom kirobbanásától március 15-e a szabadság emléknapja. A fiatalok évről évre ott vannak a megemlékezéseken, végighallgatják a politikusok és a történészek nagytmondó eszme-futtatásait, jobb esetben elmondanak néhány verset, előadnak egy-egy ünnepi műsort, és ezzel mindenki azt hiszi, hogy a mai márciusi ifjak elvégezték a rájuk rótt feladatokat. Ritkán esik szó arról, hogyan értelmezik a mai fiatalok a nagy történelmi eseményeket, mit jelent számukra a szülőföld és miben nyilvánul meg a hazaszeretet. A három szatmárnémeti magyar középiskola néhány diákjának a gondolatait közöljük.

Szülőföldem

Kisebb koromban szívesen figyeltem meg, mennyire szép és kifejező anyanyelvvé lettünk mi, magyarok megáldva. Ahogy nővök, s remé-

nyeim szerint okosodom is, egyre többször kapom magam azon, hogy egy-egy szót különösebb indok nélkül izlelgetek, a fejemben pedig újra és újra körvonalazódik a gondolat: nincs még egy olyan gyönyörű nyelv, mint a miénk. Pontosan így járok, mikor a szülőföldre terelődnek a gondolataim. Igazán találó megnevezése ez a hazának. Ugyanolyan kötetlén fűz a szülőföldhöz, mint a családkhoz. Senki sem magának választja, mégis mindenki feltétel nélkül szereti. Még az is, aki elhagyja. Legalábbis az én fiatal felfogásom ezt diktálja. Sokan mondják, hogy a nyugati országok sokkal élhetőbbek, mint a mi hazánk. Nem tudom, s nem is tudhatom, hogy igazuk van-e. Abban viszont teljesen biztos vagyok, hogy Erdély minden hibájával együtt az én helyem. Magaménak érzem a hófödte csúcsait, de otthonosan mozogok a zöldellő mezőin is, mind az én hazám. Az én fülemnek egyaránt szépen kong a csíksomlyói kegytemplom és a Hildegárda rangja is, ők is a hazámat jelentik. Számomra otthon kiált a székely kürtőskalács, itthon a sváb

bejgli. Tisztában vagyok vele, hogy egyáltalán nem könnyű itt élni, de mégsem vágyom rá, hogy elmenjek innen, mert nem hiszem, hogy van még egy olyan hely a Földön, ahol ennyire jól érezném magam, ahol őszintén azt mondhatnám: itthon vagyok. Természetesen szeretnék utazni, szeretnék minél több dolgot látni és megtapasztalni, de örök támpontként megmarad nekem ez a szellete a nagyvilágnak, s mi lenne illendőbb módja a hálának, mint az, hogy itt öregszem meg.

S amikor majd Benedek Elek meséit, Kányádi Sándor verseit olvasom fel az engem körülvevő unokáknak, remélem bennük is megfogalmazódik az a gondolat, amely bennem is már zsenge koromban megszületett: nincs még egy olyan gyönyörű nyelv, mint a miénk... Innen pedig a szülőföld feltétel nélküli szeretete csak egy lépés.

Fehér Anna, IX. B osztály

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

Folytatás a következő oldalon

A szülőföld egy lelkiállapot

A szülőföld, mint fogalom, mindenkinek mást jelent. Ezen szó hallatán sokan hazafias monológba kezdenek a magyarság kihálásáról, van, aki a szülőfalujára gondol, de tömegeknek ez nem jelent semmit. Úgy gondolom, mindez lelkiismeret és személyiség alapján változik, így nem lehet különncnek tartani azt, akinek megvan a maga véleménye. Mint a Z generáció egyik tagja, én is tapasztalom a kihaló hazafiasság gondolatát, nem is egyszer említődik meg az iskolai évek során. „Maradj az országban!” — hangoztatják a felnőttek. Szüleink valóban az ország területén maradtak, itt nőttek fel, ezért itt is alapítottak családot. Édesanyám ugyan nem a megyéből származik, mégis itt él immár, de valahányszor a nagyszüleink látogatására készülünk, úgy emlegeti: „megyünk haza”. Ez olyan, mintha elhagyta volna otthonát, sokan mondhatnák, hogy nem volt hű szülőföldjéhez. Valójában ez nem igaz, hiszen új hazát teremtett nekünk, a gyerekeinké. Véleményem szerint a szülőföldünk nem Románia, és nem is Európa. Az én szülőföldem az a város vagy falu, az a ház, ahol élek, az a környezet, amelyben nevelkedem, és azok az emberek, akik körülvesznek. Nem a nyelvhez ragaszkodom, nem is épületekhez, sokkal inkább az itt szerzett tapasztalatokhoz, az emlékekhez és az itt élő tapasztaimhoz. Számomra ez az igazi szülőföld. Ahol megtanultam járni, a hinta, amin hajtottak, az iskola, ahová járok, a nagyszülők háza, a játszótér, a jól megismert útvonalak, a sok ismerős arc... de minden mulandó. Ahogy az intézmények és épületek, úgy az emberek sem élnek örökké. Nem látom értelmét az emlékekhez való ragaszkodásnak. Ezek persze mind megmaradnak, de a pillanat nem: nem leszünk ismét diákok, akik iskolába járnak, így szerintem nincs szükségünk arra, hogy abban a városban, országban maradjunk, ahol első tanulmányainkat szereztük. A ház is omladozik egy idő után, nem lehet ugyanazon szobában élni, ahol nevelkedtünk. Sajnos az emberek sem élnek örökké. A szüleink sem fognak mindig mellettünk állni, ki kell repülnünk és a sarkunkra kell állnunk, ha egy jobb világot akarunk teremteni. Ehhez viszont nem elég számomra az a föld, ahol születtem. Ez nem azonos a szülőfölddel, hiszen ez egy általunk teremtett léggör, míg a másik csak egy helyszín. Ha szebb jövőt akarunk teremteni gyerekeinknek, áldozatokat kell hoznunk: el kell hagynunk azt az országot, ahol születtünk, kell élnünk a lehetőségekkel, ezzel jobb hazát teremtve nekik. Mindannyian éreztünk már honvágyat nyaralás, utazás közben. Vágytunk haza a nyugalomba, a bizalmas baráti társaságunk körébe. Bennem ez okoz honvágyat, a kellemes léggör, a szerettem körében megélt pillanatok. Mert számomra a szülőföld egy lelkiállapot.

Szabó Boglárka, IX. B osztály

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

A szülőföld formált azzá, aki vagy

Szülőföld. Egy igen kényes és komoly, mondhatni tabutéma minden ember számára, aki tisztában van a szó súlyával, jelentőségével. Van, aki úgy nevezi haza, vagy otthon. A legszebb az, hogy mindenki számára mást és mást jelent. A különböző szemszögek teszik varázslatossá és színessé a fogalmat. De mit is jelenthet igazából? Szülőföldként tekinthetünk egy kicsinyke falucskára, városra, vagy akár egy egész országra is. Ez csupán az ember érzelmeitől függ. Sok író és költő megfogalmazta már magasztos hangvételű művekben, számára mit jelent a szülőföld. De mit jelenthet számomra, egy átlagos, tizenéves lány számára, aki csak most kezd az élet izeibe belekóstolni? A szülőföld számomra az otthont jelenti, egy kicsiny kis részét a nagyvilágnak, ahol azt érzem, hogy a gyökereim oda vezetnek vissza, ahol teljes biztonságot érzek, ahová mindig örömmel térek haza. Ez a hely egy piciny kis falucska, ahol folytonos a nyüzsgés. Igaz, nem kőkeletes az élet, ámbár hol az? Mikor távol vagyok otthonomtól, és a honvágy gyötör, mindig arra gondolok, hogy nemsokára

hazatérek, s láthatom újra a házunk ajtajából a naplemente csodás, vöröslő színeit, hallhatom a traktorok zúgását a határban, s ismét szemlélhetem, ahogy az idős bácsik a rutinos esti melengetőt megisszák a sarki kocsmában. Az otthonomra gondolva mindig hallok a gyerekkoromban hallgatott patkók kopogásait, a szekerek nyikorgásait, és a hétfégi napokban felcsendülő harangok kongását. Mindig emlékezni fogok azokra a nyári délutánokra, mikor esténként tucatokban összegyűltünk a falu minden szegletéből, s együtt töltöttük el közös perceinket, végignévezve a padokon kinn ücsörgő néniket, akik egymás között beszéltek meg a legújabb híreket. Bár sokak számára ezek átlagos falubeli életképeknek tűnnek, de bennem mély érzelmek sokaságát ébreszti ez a pár gondolat. Kedves olvasóm, most rajtad a sor. Szeretném, ha egy kicsikét elcsendesülnél, és átgondolnád, hogy számodra mit is jelent a szülőföld. Egy város? Falu? Ország? Igazából mindegy. A lényeg az, hogy áhítattal gondoldj rá, és a szíved öntse el a feltétlen szeretet. Érezd azt, hogy a szülőfölded formált azzá, aki vagy, és légy hálás érte.

Boros Noémi, IX. B osztály

Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum

Szívem magyarul dobban...

Magyar vagyok. Magyarul beszélek, érzek, gondolkozom. Ezt a nyelvet kaptam ajándékba az édesanyámtól, és büszke vagyok erre, ezért nevelgetem. Büszke vagyok több száz éves múltunkra, a magyar nép múltjára, a honfoglalásra, a hősi csatákra. Számomra minden évben rengeteget jelent 1848 márciusában a forradalom bátor ifjaira, a szabadságharcban elesett vértanúinkra, s megannyi magyar honfitársunkra való megemlékezésünk, kik a vérükkel, életükkel fizettek népük sorsáért. Minden évben felszegett állal viselem a kokárdát, s amint ruhámra tűzöm, érzem, szívem nemcsak vörösen dobban: hanem már piros-fehér-zölden. Ennek a korszaknak köszönhetjük gyönyörű himnuszunk megszületését, zászlónk színének hivatalossá válását, a latin nyelv lecserélését zengő, mesés anyanyelvünkre a hivatalokban is, valamint Pest és Buda történelmi jelentőségének megerősödését. Büszkének kell lennünk magyarokként erre a napra, elődeink bátor tetteire. Úgy gondolom, hogy a mai felgyorsult, modern világban ez a megemlékezés, ennek a napnak az emléke lelkileg pozitív töltettel ruházza fel a magyar embereket, közelebb hozza őket egymáshoz, hiszen belül mindannyian egy kicsit hazafiak vagyunk, legyünk bármennyire is szétszórva ebben a magas elváráshorizonttal rendelkező világban. Hiszen csak magyarok vagyunk, akár határon túliak, akár anyaországiak, nem számít, mikor felcsendül drága himnuszunk szívünkre tesszük a kezünket, egyenesen állva. (...) Sajnálatos módon a forradalom, s az erre való megemlékezés sok magyar fiatalnak nem jelent semmit, hiszen az iskolai történelemórák neonfényében gyakran kopottasnak tűnhetnek a régi dolgok. Világunk a technika és a tudományok világa, mégis őseink tették azt lehetővé, hogy létezhesen szabad Magyarország, ezért hálával tartozunk nekik. Bár szárnyaitól azóta megfosztották, ő mégis repül, s még darabokban is rendíthetetlenül tart előre, szíve pedig piros-fehér-zölden dobog.

Kulcsár Izabella, X. C osztály

Kölcsey Ferenc Főgimnázium

Gondolatok a hazaszeretetről

Különböző személyiségek, különböző gondolatok és világnézetek hirdetői vagyunk, mégis egy nyelvet beszélünk, azonos az identitásunk, egy nemzet kötelékébe tartozunk. Március 15. közeledtével büszkeség és mérhetetlen összetartás érzése tölt el bennünket, magyarokat. Egy véres, de gyönyörű és felemelő múlttal büszkélkedő nemzet vagyunk, s mindannyiunk torka elszorul a Kossuth-nóta vagy a Himnusz felcsendülésekor, s hangunk megbicsaklik valamelyik szónál, ha kapcsolódunk az éneklésbe, hiszen az összetartozás semmi mással össze nem hasonlítható érzése hatja át lelkünket. Azt hiszem, az évszázadok,

évezredek során alakult bennünk, magyarokban ez az érzés, ami biztonságot és nyugalmat lehel szívünkre, ez pedig nem más, mint a ha-za-sze-rette. Úgy gondolom, a szülőföld iránt érzett összetéveszthetetlen kötődés a manapság oly gyakran tapasztalt költözés, rendszeres ide-oda utazás ellenére is ugyanolyan erős. Azt hiszem, a folytonos rohanás miatt nehéz észrevenni és értékelni azt, ami körülöttünk van, de amint sikerül félretennünk a telefont, a problémákat, az idegeskedést, rájövünk, mennyire érdekes és tanulságos a MI múltunk, s hirtelen kedvet kapunk ahhoz, hogy óriási mosollyal az arcunkon alkossunk valami maradandót, valami egyedit a jövőre nézve, ahogyan azt a magyarok mindig is tették.

Holl Vivien, IX. E osztály

Kölcsey Ferenc Főgimnázium

A haza az, ahol szeretet vesz körül

Hogy mit is jelent számomra a haza? — kérdezik meg sokan. A haza számomra az a hely, ahol születtem, ahol gyermek voltam, ahol felneveltek a szüleim. Az a hely, ahol megtanultam embernek lenni. Hazám az a föld, ahol élnek a szerettem, ahol barátok vesznek körül. A haza örökké fontos lesz számomra, bárhova sodorjon is az élet. Bármikor hazatérhetek, mikor egy biztonságos, nyugodt helyre vágyom, ahol szeretet vesz körül. A hazát nem pótolhatja más. A hazához kötődik minden emlék, ami a szívemnek kedves. Büszkén vállalom, hogy ez az én hazám, ha kell áldozatot hozok érte. A haza a szülőföld, ahol felnőttem, ahol hitet, szeretetet és reményt kaptam. Egyszer majd, remélem, gyermekeim számára is ilyen fontos lesz a haza, s ők is ilyen boldog, örömteli szívvel élnek majd itt.

Nagy Adrienn, XII. B osztály

Szatmárnémeti Református Gimnázium

A haza mi vagyunk

Számomra a haza szülőföldet, menedéket jelent. Ide köt a családom, a boldog pillanatok és a kevésbé szépek. Itt békességet és nyugalmat találok, minden szerettem és barátom hazáját. Nem szabad tagadni, megvetni, mert haza csak egy van. A haza mi vagyunk. A hazaszeretetet mi sem mutatja jobban, mint ha például külföldre, távoli helyre megyünk, akkor honvágyunk van. Hiányzik a haza. Visszavágyunk szokásainkhoz, kultúránkhoz. Ezért mondhatjuk, hogy egyek vagyunk a hazával. A haza adta, adja az emlékeket, a tudást egyaránt. Legyek bárhol, hazám csak egy van. Hisz kinek nincs hazája, otthona sincs, és ezért boldogtalan.

Hegedüs Dalma, XII. B osztály,

Szatmárnémeti Református Gimnázium

A hely, ahol a boldogságom találok

Számomra a haza az a hely, ahol igazán magam lehetek és ahol boldogságom találok. A hely, ahol megértene engem, ahol a szerettem vesznek körül és az a táj, amelyre szeretettel nézek. Az a hazám, ahol megszülettem, ahol hitet és szeretetet kaptam, ahol a reményt és a büszkeséget örököltem az elődeimtől. Büszkén élek azon a földön, amelyen az őseim munkálkodtak és építették a nemzetünket. Itt élek, itt munkálkodok és az emlékeim ehhez a földhöz kötnek. A haza határozza meg az életem és a jövőm. Itt nyugodtan gyakorolhatom az anyanyelvem és a kultúráim, a hazámban nem kell meghazudtolnom magam. Ez az én menedékem, az otthonom, ahol nem vagyok idegen, ahol mindenki egy emberként harcol a holnapért. A hazát szeretni és becsülni kell.

Varga Viktória, XII. B osztály

Szatmárnémeti Református Gimnázium

„Mindig lesz, aki valamiben jobb, de olyan, amilyen TE vagy ÉN vagyok, olyan soha”

— Interjú Hermann Szabolcs karmesterrel —

A SIKER KULCSA A KITARTÁS. AKKOR IS, HA VIOLINKULCSRA VAGY KARMESTERI PÁLCÁRA CSERÉLJÜK. SOKUNKBAN AZ A TÉVES KÉPZET ÉL, HOGY HA VALAKI EGY MŰVÉSZETI ÁG MŰVELÉSÉRE ADJA A FEJÉT (DE LEGFŐKÉPPEN SZÍVÉT) ÉS OTT BONTAKOZIK KI, SÓT, AZT VÁLASZTJA HIVATÁSÁNAK, ALIG KELL DOLGOZNI, HISZ SZÜLETETT TEHETSÉG. ILYENKOR A NAGY MŰVÉSZEK ELMOSOLYODNAK A BAJSZUK ALATT, S INGATJÁK A FEJÜKET. MIT IS TUD EZ A LAIKUS VILÁG ARRÓL, HOGY MILYEN IZZADTSÁG- ÉS VÉRSZAGÚ EZ A PÁLYA?! HOGY SZÉP ÉS FELEMELŐ, AZ TAGADHATATLAN. HOGY CSAK A LEGJOBBAK ÉS LEGELSZÁNTABBAK MARADNAK MEG EZEN A TERÜLETEN, AZ VITATHATATLAN. BENYITOTTAM HÁT A BUDAPESTI OPERETTSZÍNHÁZ PATINÁS AJTÁJÁN, ÉS LEMENTEM A ZENEKARI ÁROKBA. HISZ BÁRMENNYIRE IS FURCSA, OTT ZAJLIK (ZENÉL) AZ IGAZI ÉLET. OTT JÖN LÉTRE A CSODA. HERMANN SZABOLCS VEZÉNYLETÉVEL. ŐT KÉRDEZTEM, INTERJÚVOLTAM MEG A MÁRCIUSI SZÁMUNKBAN. MERT HA E HAVI TÉMÁNK A SZÜLŐFÖLD SZERETETE, AZ ITTENIEKÉRT VALÓ AKTÍV TENNI AKARÁS, AKKOR SZABOLCS KIEMELKEDŐ HELYEN ÁLL. LÁSSUK, HOGY JUTOTT EL AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG.

Szülőföld – Gyökerek – Értékek

— Csomaközön születtem, ahova, ahogy lehetőségem adódik, hazajárok. Sok minden odaköt. Család, gyerekkori barátok, szép emlékek. Kántorcsaládban nőttem fel, s habár nem zenél mindenki a családból, úgy hozta a sors, hogy egy lettem a zenélő Hermannok között.

— Hol gyökerezik a zene szeretete, a rajongás iránta? Hány éves voltál, amikor először zongora vagy orgona elé ültél?

— Elsősorban egyházzénen nevelkedtem. A helyi katolikus közösségben megtanultam az énekek egy részét. Idővel jött a kísértés, hogy orgonán is játsszam őket. 4. osztályos voltam, amikor már alkalmanként egyedül is rám bízta kántori feladatokat. Kis termetű gyerek voltam, lenről nézve nem látszottam ki az orgona mögül. Megtörtént egyszer, hogy egy reggeli misére egy nem helybéli pap jött helyettesíteni Csomaközre, aznap kántor-helyettesként pedig én mentem. A mise befejeztével, ahogy lejttem a karzatról, ott várt a helyettes pap. Nem tudtam elképzelni, mi történhetett. Elmondta, hogy jött megnézni, ki a kántor, mert látta, hogy ég a lámpa, hallotta, hogy szól az orgona és énekel valaki, de senkit nem látott az orgonánál.

— Hogyhogya nem zenére szakosodtál már iskolás éveidben?

— Édesapámék nyolcan voltak testvérek. A családban apai ágról hagyomány volt, hogy mindenki a Kölcsey Ferenc Főgimnáziumba jár. Az unokatestvéreim közül is többen ezt a középiskolát választották, a testvéreim is, így kerültem a Kölcseybe, amit egy pillanatig sem bánok. A középiskola mellett zene magánórákra jártam, kórusban énekeltem, belátogattam a zeneliceum zenetörténet és összhangzattan óráira. A matek-informatika osztályban fekete bárny voltam, mégsem éreztem, hogy nem tartozom az iskolához, vagy nincs ott keresnivalóm. Persze a heti 7–9 matek és informatika órát egy pillanatig nem sírom vissza. Szerencsére olyan tanáraink voltak — főként az osztályfőnököm, Nagy Gyula tanár úr —, akik felismerték a helyzetemet, erősségeimet és gyengeségeimet, támogattak, személyre szabott feladatokat adtak. S ez a kulcs. Szakbarbár mindenki tud lenni, de felismerni, hogy a másinak mire van szüksége, ehhez kell egy olyan érzék, amely szerintem csak egy igazi tanárnak van meg, a szakbarbárnak nincs. S hogy mire tanított a középiskolai élet? Arra, hogy nem a legjobbnak kell lenni, hanem önmagadnak és ezáltal pedig különlegesnek. Ma sem az a célom, hogy a legjobb legyek a szakmában. Az egy járhatatlan út, és nem hiszem, hogy olyan elvárásokkal boldog életet lehet élni. Úgy próbálok élni, hogy azon keresztül megmutassam, mit is jelent számomra karmesternek lenni. Nekem nem elég, hogy én lehetek az 1001., aki elvezényeli Mozart

szimfóniáit. És félreértés ne essék, nagy feladat, de már rengetegen megcsinálták és nem is akárhogy. Az én elképzeléseimben egy karmester nem csak vezényel, hanem nevel, szervez, összehoz embereket. Így teljes a „képlet” számomra. Mindig lesz, aki valamiben jobb, de olyan, amilyen te vagy én vagyok, olyan soha.

— Egyetemi évek. Kolozsvár. Meséj az ottani élményeidről!

— Kolozsvár egy fantasztikus város. Nyüzsög, s nekem erre volt szükségem, minél több emberrel találkozni, megfigyelni, látni, hallgatni. Ebből az igényemből fakadóan kerültem el Budapestre és aztán Bécsbe. Mindhárom városban sokat láttam és tanultam. S ha már az előbbi kérdésben szóba jött a középiskola, nagy meglepetés volt számomra, s el kell mondanom, hogy a kolozsvári és budapesti zeneakadémiákon is főként az elméleti gimnáziumot végeztek voltak az ambíciózusabban, szervezettebbek. Lehet, nem véletlen.

— Milyen érzés volt legelőször egy zenekar elé állni és vezényelni? Nem remegtek a lábaid? Nem izzadt a tenyered?

— Maga a helyzet annyira nem állt távol tőlem, mert általános iskolásként évekig vezettem a Csomaközi Ifjúsági Énekkart. Karmesterként zenekar előtt állni ugyan teljesen más, de az érzet, hogy emberek előtt kell állnod és valamit felvállalnod, azonos. Inspiráló, feltöltő élmény, de ugyanakkor nagy felelősség. A karmesterség nehézsége, hogy a hangszeredet, a zenekart nem lehet otthon napi szinten gyakorlás apropóján kiszedni a tokjából. Így minden alkalommal, amikor kiállok, be kell bizonyítanom magamnak, hogy képes vagyok megszélesíteni és formálni a zenekart. Vannak napok, amikor könnyebben megy, s van, amikor nehezebben. Mindig van egy kis drukkk bennem, ami az első pár ütem után elillan. S ahogy idősebb karmesterekkel beszélgettem, ez így van jól, s nem is fog elmúlni teljesen.

— Érezted valaha is, hogy feladnád, nehéz ez a művész-sors? Ha igen, mégis ki vagy mi tartotta benned a lelket?

— Nem hiszem, hogy valaki 28 évesen már a pályája feladásán gondolkodik. Én sem. Még tele vagyok energiával, ötletekkel, tervekkel. Azonban értem a kérdést, s azt is tudom, hogy 20–30 év múlva lehet másképp válaszolok. A karmesterség egy kivételesen nehéz, rafinált szakma. Nem csoda, hogy a kolozsvári 13 kollégám közül jelenleg csak én maradtam pályán, s a budapesti kollégák közül is csak nagyon kevesen mondhatják, hogy ebből élnek meg. Itt inkább talpon maradásról, kitartásról van szó, nem csak a tehetségről. Szeghő Péter kolozsvári tanárom többször mondta nekünk: „Nagyon kell tudni, hogy mit akarsz!” S ezt pont erre értette, hogy a jó dolgok mellett rengeteg pofont is fog adni az élet, de a nehéz pillanatokban sem szabad elfelejteni, mi a célod, miért jó az neked, s a megvalósításával mit

tudsz adni vele másoknak. Kiszolgáltattott a művész-élet. Ez kétségtelen. Legyen szó bármilyen művészeti ágról. Hivatástudat kell hozzá, s egy jó adag bolondság, hiszen azért vagyunk itt a földön, hogy boldogok legyünk.

— Karmester. Valóban mesternek érzed magad?

— Azt mondják, hogy 40 éves kora után lesz valakiből igazi karmester, mert akkora tapasztalat és tudás kell hozzá. Ettől függetlenül mindenki az elején kezd, amikor elkezd. A szakma legnagyobbjai is voltak egyszer pályakezdők. Egy szabály van, ha valamiben megbotlottál, jól jegyezd meg, s legközelebb már jobb eséllyel indulsz az adott problémával szemben. A mesterség elnevezését nem lehet kikerülni: karmester. Azonban a vele járó urizálást igen. A zenekarok úgy vannak szokatva, hogy mesternek, maestro-nak szólítják az épp velük dolgozó karmestert. Szoktam is mondani, hogy engem véletlenül se szólítsanak így! Én nem akarok „mester” lenni! Én Hermann Szabolcs vagyok. A szakmai felkészültség és egymás iránti tisztelet nem a megszólításon múlik.

— Zenetábor. Hány éve? Ötlet. Kik tanítanak? Nem csak reklám...

— A Zenetábor ötlete és megvalósítása a zeneakadémista éveim alatt született. Egy olyan fiatalok a fiatalokért kezdeményezést képzeltem el, amelyik nyári zenei műhelyként működik évről évre. Az első zenetábort 2015 nyarán szerveztük. Összesen 70 fiatal zenész és tanár érkezett Csomaközre. Nagy felelősség volt, de nagyon jól sikerült. Idén 5. alkalommal fogjuk megszervezni a Csomaközi Nyári Zenei Tábor. A tanárok mind kollégáim az egyetemről. Ki is épült már egy állandó csapat, s abban bízom, hogy együtt öregszünk majd a zenetáborral. Az idén 2019. június utolsó hetében és augusztus első hetében lesznek a táborok, melyre minden érdeklődő fiatal zenészt szeretettel várunk!

— Hol tartasz most? Budapest szép szakmai kihívás. Feladatok? Tervek?

— Miután befejeztem a zeneakadémiát, 2016 októberétől a Budapesti Operettszínházba szerződtem. Jelenleg itt dolgozom főállásban, mellette más zenei intézményekkel is dolgozom karmesterként, a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem zenei munkatársaként is dolgoztam. S mindezek mellett a Hermann Musik Egyesületet vezetem, s igyekszünk hiánypótló zenei rendezvényeket szervezni. Idén is szép feladatok állnak még előttem. A nagyváradi, az aradi filharmoniaiknál jártam nemrég, jelenleg a kolozsvári és gödöllői szimfonikus zenekarokkal való debütálásomra készülök. Az Operettszínházban is várnak rám bemutatók már májusban, nyáron zenetáborok, év végén pedig egy kínai turné van kilátásban.

Szatmári diákcsapatok az örökségvédelemmel ismerkedtek

Épített örökségünk több mint régi épületek, kastélyok, romok összessége, élő tanúja múltunknak, kultúránknak, mestertudásunknak. Sajnos nagyon sok műemlékünk mára hányatott sorsúvá vált. A kommunizmusban a tulajdonosokat megfosztották javaiktól és államosították az ingatlanokat. Legtöbb műemléképületet lelakták vagy szétlopták a rendszerváltásig, ezt követően sokuk napjainkban is gazdátlanul és elhagyatottan áll. Sajnos a restitúciós folyamatok megkezdése sem oldotta meg maradéktalanul a helyzetet, problémát okoz a jogos tulajdonos felkutatása, hiszen nagyon sok esetben ezek a személyek, illetve leszármazottaik külföldön élnek és nem igen érdekli őket az épület. Ha meg is történik a visszaszolgáltatás, a tulajdonosok vállára hatalmas teher nehezedik, hiszen a magas adó mellett az ingatlan felújítását is meg kell oldaniuk, ez pedig nem kis költséggel és utánajárással jár.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetségnek egyik prioritása a magyar kultúra megőrzése és átörökítése, az épített örökségünk pedig a széles értelemben vett kultúránk részét képezi. 2012-ben az RMDSZ kulturális főosztálya a Szórvány Cselekvési Terv részeként, útjára indította elsősorban diákokat, iskolákat megcélzó Örökségünk Őrei – Fogadj örökbe egy műemléket programot, amely rövid idő alatt európai sikertörténet lett. A program során 15 fős diákcsapatok „örökbe fogadnak” egy általuk kiválasztott műemléket, amelyet megismernek, ezt követően pedig a hagyományos és a közösségi média segítségével, valamint az általuk szervezett programok révén megismertetnek a közösséggel. Ezzel nem csak saját ismereteiket bővítik, de felhívják a figyelmet az adott műemlék közösségben betöltött szerepére és rávilágítanak a benne rejlő lehetőségekre kiaknázásának szükségességére is.

A 2018/2019-es tanévtől az Örökségünk Őrei erdélyi hálózattá alakult, amelynek köszönhetően Szatmár megyei diákcsapatoknak is lehetőségük nyílt bekapcsolódni a projektbe. A lehetőséget kihasználva számos csapat élt is ezzel, és regisztrált a megmérettetésre. Közülük 6 csapatnak sikerült teljesítenie a feladatokat és elkészítve a tevékenységi naplóikat a megyei döntőben mérték össze tudásukat.

Nevezetességeink közül lelkes örökre talált a szatmárnémeti Várdomb utcai zsinagóga (Kölcsy Ferenc Főgimnázium csapata), a szatmárnémeti vasútállomás épülete (Avram Iancu Általános Iskola csapata), a szatmárnémeti püspöki palota (Hám János Római Katolikus Líceum csapata), a nagykárolyi Kalazanci Szent József római katolikus templom (Kalazanci Szent József Római Katolikus Líceum csapata), a nagykárolyi Aranyszarvas fogadó (Nagykárolyi Elméleti Líceum csapata) és a vetési Vlád-kápolna (Óvári Általános Iskola csapata).

Mind a hat csapat szívvel-lélekkel tevékenykedett, kezdetektől fogva azon iparkodtak, hogy legjobb tudásuk szerint megismerjék és megismertessék az általuk örökbe fogadott műemléket. A kulturális örökségnek csak akkor van jövője, ha megengedjük a fiataljainknak, hogy saját képük, saját elképzelésük szerint formálják,

alakítsák műemlékeinket. Fontos, hogy a diákok saját maguk fedezzék fel, lakják be, ismerjék meg épített örökségünk kincseit, ez által megtanulják, hogy hogyan viszonyuljanak egy műemlékhez. A csapatok személyes visszajelzései és a megyei szakasz során tapasztalt élményei arról árulkodnak, hogy ezt a célt maradéktalanul sikerült teljesítenie mind a hat csapatnak.

„Nagyon hálásak vagyunk, hogy ennek a versenynek részesei lehettünk, és ezzel rengeteg új és érdekes dolgot tudtunk meg egy elsőre mindennapinak tűnő épületről. Hogy miért éppen a nagykárolyi Aranyszarvas fogadóra esett a választásunk? Számunkra egyszerű a válasz. Olyan épületet akarunk megismerni és bemutatni, amely turisztikailag kevésbé ismert, illetve amely mögött komoly történelmi háttér is áll. A nagykárolyi Arany Szarvas (vagy Aranyszarvas) fogadó épp ilyennek bizonyult. Turisztikai szempontból kihasználatlanok és ismeretlennek mondható, ugyanakkor kétszáz év izgalmas gazdag eseményeinek történetei rejlenek falai között. Ezen izgalmas események közül jó néhányról sikerült információkat is gyűjtenünk, sokszor megdöbbenve az épület hányatott sorsán. Tevékenységeinkkel igyekeztünk felhívni a figyelmet az épület fontosságára és csodálatos történetére. Ez ugyan mind nagyon lényeges, de talán nem ez a legfontosabb, hanem az, hogy a rengeteg munka és nehézség között csapattá, később pedig barátokká lettünk, ami nagy érték egy egyre inkább elértéktelenedő világban.”

A Nagykárolyi Elméleti Líceum csapata

„A versenyre való jelentkezésünk óta nagyon sok minden megváltozott. Egy igazi csapat lettünk és nagyon megszerettük az örökbe fogadott épületünket, a Várdomb utcai zsinagógát. Rengeteg mindent tanultunk a megtett út során, s szeretnénk ezt a tudást átadni, szeretnénk tapasztalatainkat másokkal is megosztani, és szeretnénk azt, hogy az emberek, amikor elsétálnak a zsinagóga előtt, azt mondják: ez az épület tényleg Szatmárnémeti egyik ékköve.

A visszajelzések alapján az emberek szeretik azt, amit csinálunk és ezért már megérte jelentkeznünk. A verseny megtanította, hogyan legyünk egy csapat és hogyan gondolkozzunk közösen. Megmutatta azt, hogy akár mi, diákok is tehetünk valamit örökségünkért. Soha nem lehetünk elég hálásak az Örökségünk őreinek, mérhetetlenül boldogok vagyunk, hogy részesei lehetünk. Mint ahogy ennek a versenynek, úgy az általunk örökbe fogadott zsinagógának is üzenete van számunkra, és általunk a közösségünk számára is.”

A Kölcsy Ferenc Főgimnázium csapata

„Az általunk örökbe fogadott műemlék kiválasztása nem jelentett különösebb nehézséget. A Kalazanci Szent József-templomra esett a választásunk, amely Nagykaroly jelképeként Erdély és a Partium egyik legszebb késő barokk temploma. Ugyanakkor ez az épület immár több mint huszonöt éve jelenti mind a diákok, mind tanáraink számára a lelki otthon. Amikor belekezdünk a versenybe és örökbe fogadtuk templomunkat, nem gondoltuk volna, hogy úgy a városbeliek, mint a plébánia hívei vagy

az iskolánk tagjai ennyire aktívan és lelkesen fogják segíteni munkánkat. Számos pozitív visszajelzés érkezett ezalatt a pár hónap alatt, amelyet mi eleve egy apró sikernek könyveltünk el, akkor is, ha nem mi leszünk a verseny nyertesei, mert nekünk ez már rég nem csak egy egyszerű verseny. A csapatunk szívügyévé vált templomunk népszerűsítése és minden pillanat, amikor egy kis színt tudtunk vinni a plébánia életébe. Számtalanszor kaptunk biztató visszajelzést, amelynek köszönhetően igazán éreztük a sok és fárasztó munkánk eredményét.”

A Kalazanci Szent József Római Katolikus Líceum csapata

„Szatmárnémeti rengeteg kincssel, szebbnél szebb épülettel büszkélkedhet. Ezek közül mi a vasútállomás épületét választottuk. Egyrészt az épület jelenlegi mostoha sorsa miatt, másrészt pedig szívesen ismerkedtünk a vasútállomás és vasúti közlekedés történetével. Bízunk benne, hogy ha csak kicsit is, de rávilágítottunk arra, hogy ezzel a szebb időket megélt épülettel foglalkozni kell.”

Az Avram Iancu Általános Iskola csapata

„Vidéki iskolaként arra gondoltunk, hogy közösségünk egyik kevésbé ismert emlékhelyét, a Vlád-kápolnát és annak érdekes történetét kívánjuk megismertetni elsősorban a helyi közösséggel. A Vlád-kápolnát Vlád Károly készített Endre fia emlékére. A mindössze 22 éves Endrét 1914 augusztusában hívták be a seregbe, Galíciába vezényelték, ott vesztette életét. A Vlád családban rendkívül erős volt az apa-fiú kapcsolat. A helyiek szerint Vlád Károly azt álmodta fia halálának idején, hogy házának udvarán rózsza nőtt. Elhatározta, hogy azon a helyen kis lakot épít, amelyben aztán méltó emléket állít az elhunytak, így aztán saját képzelete és tudása szerint, a birtokában lévő anyagokat is felhasználva az építmény közepette díszes feszületet emelt, azt az Úr Jézus szenvedését idéző jelképekkel díszítve.”

Az Óvári Általános Iskola csapata

„A verseny során rengeteg mindent megtanultunk a szívünkhöz amúgy is közel álló római katolikus püspöki palotáról. Megismertük a történelmét, felfedeztük érdekességeit és titkait. Levéltárban jártunk, érdekességeket találtunk, karácsonyfát díszítettünk, körbevezettük a diáktársainkat, vetélkedőt szerveztünk, tanultunk, de ami a legfontosabb: nagyon jól éreztük magunkat és feledhetetlen élményekkel gazdagodtunk.”

A Hám János Római Katolikus Teológiai Líceum csapata

A megyei szakasz lezárásaként a csapatok egy-egy tevékenységi naplót állítottak össze, amelyben részletesen dokumentálták minden egyes megmozdulásukat. A gondosan elkészített munkák és a több mint három havi tevékenységeket zsűri nézte át, amelynek eredményeként a Kölcsy Ferenc Főgimnázium, illetve a Kalazanci Szent József Római Katolikus Líceum csapata jutott tovább a verseny regionális szakaszába, ahol Kolozs és Bihar megye legjobbjaival mérkőzhetnek tudásukat, kreativitásukat és ügyességüket.

Szénás Szabolcs

Szociális felelősségvállalás

— EMBERSÉGESSÉG A XXI. SZÁZADBAN

Juhász Zita közgazdász hallgató fontosnak tartja az önkéntességet, hogy segítsen azokon, akik rászorulnak a támogatásra, vagy azért, mert képtelenek segíteni magukon, vagy azért, mert olyan élethelyzetbe kerültek, hogy nincs lehetőségük kimenekülni az adott helyzetből.

Folyamatosan felelősséget vállalunk a minket körülvevő környezetről? Fejlesztések, csúcstechnológiák segítenek minket abban, hogy minél környezetbarátabban próbáljunk meg élni, a hulladékot szelektíven kezelhessük, az autóinkkal tudatosan utazhassunk, optimálisan használhassuk ki a természet adta erőforrásokat. Mindezek felelősségteljes felhasználása nemcsak adottság kell hogy legyen számunkra, hanem kötelesség is, hiszen a folyamatos fenntarthatóságért tennünk is kell, nem csak törekednünk rá. De mi a helyzet a humán faktorokkal? Azokkal, melyeket nem technológiák által tudunk fejleszteni, nincsenek mutatók látványtervei, sőt, egyáltalán nem is látványosak. Bizony, a környezetünkbe emberek is tartoznak, s az értük való felelősségvállalás súlya arányos kellene hogy legyen a természet minőségi fenntartásának a törekvésével. Az első gondolat, ami ilyenkor felmerülhet az olvasóban az, hogy ez időigényesebb, nehezebb, érezhetőbb a felelősség súlya és a mulasztás következményei is, amire pont senkinek nincs szüksége a rohanó

mindennapokban. Ez így is van, a mi szatmári realitásunkban is érzékelhető az a felgyorsult életmód, mely arra sem enged időt, hogy a családok minőségi időt töltsenek együtt, a párok odafigyeljenek egymásra, a kollégák kedvesek legyenek, netán tapintatosak egymással, s az idegenek észrevegyék azokat az embertársaikat, akik nélkülöznek, betegek esetleg mélyszegénységben élnek. Pedig milyen sokat jelentene, ha a környezetvédelem mellett az emberségvédelem is mindennap használt fogalomná válna, melyet gyakorlatba is ültetünk.

Nem könnyű, ez tény, de nem lehetetlen beépíteni ezt a fajta tudatosságot is az életvitelünkbe. Immár öt éve önkénteskedem a Maurer Alapítványnál, mely azzal vált a hétköznapijaim részévé fiatal korom ellenére is, hogy nemes egyszerűséggel nem tesz mást, csak segít... ott ahol kell, annak akinek tud, aki kéri a segítséget, vagy mások kériek a számára... azzal amivel tud, vagy azzal amivel a lakosság tud(na). Fiatalként talán több a tenni akarás, más a motiváció, erősebb a nyitottság és el is hishető az, hogy világmegváltó dol-

gok vihetőek végbe éppen ott, ahol vagyunk, még itt, Erdélyben is. Idővel ez a harsányság fakul és átalakul megfontoltabb tervekké, a mindenkinek itt és most segíteni akarást felváltja a mérlegelés és a prioritizálás, és a hosszabb távú célok, a fenntartható életforma kialakítása veszi át a főszerepet és az, hogy hasznosnak érezzem magam a társadalom számára. Az alapítványnál lehetőségem volt megélni ezeket a szakaszokat úgy, hogy esélyt adtak arra, hogy bekapcsolódhassak és láthassam azt, ami a háttérben folyik. A sok utazást azért, hogy legyen tartós élelmiszer, gyógyeszközök, ruhamezők, amelyeket szét lehet osztani. Azt a fejlesztő munkát, amely abban segít, hogy forrásokat találhassunk a működés fenntartásához és minket is megtalálhassanak azok, akik számára mi vagyunk a segítség forrása. Azt a nehézséget, amit az jelent, hogy hogyan lehetne megszólítani az embereket, hogy merjenek segítséget kérni és nyújtani. De ez még mindig olyan kevés. Megtanultam azt, hogy mekkora ereje van az összefogásnak akkor is, ha csak maroknyi ember teszi ezt, megtanultam értékelni a viszonzást nem váró segítséget adta érzés értékét. Megtanultam észrevenni azt, aki nem mer kérni, de szükségét szenved, csak szorong, fél, szegyenli a helyzetét és erősnek mutatja magát akkor is, amikor a legnehezebb súly nehezedik a vállára. Ez mind sokat jelent, de csak számomra. Felelősnek érzem magam azért, hogy azt a rengeteg elpocsékolott erőforrást hogyan tudnám felhasználni, mint az általam megunt eszközöket, legyen szó ruháról, lábbeliről, lakástextiliáról vagy bútorról, no meg a gyerekjátékokról és az ételekről. Ugye önnek is eszébe jutott egy-két, de akár több olyan darab is, amely felesleges otthon? Vagy egy olyan személy, aki idős s nincs is szüksége semmire, csak arra, hogy beszélgethessen kicsit valakivel, érezze azt, hogy igenis fontos ő is még valakinek, és nemhogy adni fog, hanem rengeteget kapni. Nem csak panaszkodnak az idősek, hanem rengeteget adnak, kérdeznek és őket még tényleg érdekli a válasz, nem csak meghallgatják azt, hanem oda is figyelnek, úgy igazán, mint mikor

még nem voltak okostelefonok. S ha szüksége van bármire is, ami nekünk csak egy pici erőfeszítésbe kerül, akkor tegyük meg érte, egyszer ő is biztosan megtette másvalakiért. De nemcsak idősek, hanem gyerekek is szorulnak segítségre, minden téren, s ők nem a megtört könnyes-hálás szemmel köszönik meg majd nekünk, hanem örömmel, azzal az önfelelt örömmel, mellyel csak egy gyermek tud hálás lenni, ő a pillanatban él, elfelejti a múlt gondjait és nem foglalkoztatja a jövő nehézsége, amikor kap, akkor teljes szívvel a jelennek adja át magát. És mennyi-mennyi ember mellett megyünk el nap mint nap, aki olyan helyre tér haza, ahol nincs víz, fűtés, bútor, ruha és étel. Nem fogjuk tudni megoldani a problémáikat, ezt talán nem is kell ebben a formában, de könnyíthetünk sorsukon azzal, hogy ami nekünk akár a tavaszi nagytakarítás során felesleges kacat, azt olyan helyekre juttatjuk el, mint egy alapítvány. Onnan biztosan jó helyre kerül, újra lesz hasznosítva, fel lesz használva és nem kell látnunk ahogy a hulladékkezelők a szenny közé dobják. Láthatjuk viszont, hogy új életre kel, valaki viseli majd, használja vagy jóízűen elfogyasztja. Tegyük egymásért, vegyük észre a lehetőségeinket és ne hunyjunk szemet a nehéz sorsú embertársaink gondjai felett. Egy betegség, egy veszteség elszenvéde, egy káresemény a legváratlanabb helyzetekben is megnehezítheti mindenki életét és nem csak az önkéntesek feladata az, hogy segítséget nyújtsanak. Lehet bárki az emberség önkéntese, nem kell ehhez szervezeti forma, sem hivatalos okmányok, egyszerűen elszántság és tudatosság kell azért, hogy gyermekeink számára ne csak tiszta levegőt, erdőket és élhető környezetet hagyjunk, hanem egy olyan közösséget, ahol kérhetnek és várhatnak támogatást, odafigyelést és egy mosolyt is akár. Figyeljen fel a szociális jellegű kampányokra, higgyen a közösség erejében, tanítsa meg gyermekének azt, hogy ami neki felesleg, az egy másik ember számára létszükséglet.

„Akinek célja a helyes élet — annak eszköze az emberség.”

(Hioszi Tatiosz)

Juhász Zita

közgazdász hallgató, önkéntes

Nemzeti identitás nélkül nincs hazaszeretet

7. oldal

Identitás

A huszonegyedik században nem igazán van egy közös nemzeti ügy, ami mellé egy fiatal oda tud állni. Nemzeti érzület helyett globális fogyasztók vagyunk — magyarázza dr. Frigy Szabolcs egyetemi oktató, rámutatva arra is, hogy nemzeti identitás nélkül nincs hazaszeretet.

— Az eltelt harminc év során nagyon sok megemlékezést tartottak neves történelmi eseményeket felidézve. Egy ideje úgy tűnik, hogy ezek a megemlékezések kezdenek erőltettté válni. Mi lehet ennek az oka?

— Ha csak a március 15-i ünnepekre gondolunk, azt tapasztaljuk, hogy teljesen megváltoztak az ünnepi események. Most ott tartunk, hogy igazán hitelesen és átérzéssel az I–IV. osztályosok tudnak ünnepelni, a nagyobbakat viszont nagyon nehéz megmozgatni ebben a történetben. Az is látszik, hogy ma már két érdekes vonal van: Európában lényegesen megnő a nemzeti vonal a gazdaságban és a politikában, másfelől pedig ott van a globalizáció, egy nagy föderális államszervezet. Ahogyan a világ gazdaságában megjelenik a saját piacok védelme a multinacionális cégekkel szemben, úgy jelenik meg a globalizációban a nemzetállami és nemzeti kérdés, és mindkettőnek komoly vadhajtásai vannak.

— Valóban kezd kihalni az embe-
rekből a hazaszeretet és a szülőföld iránti szeretet?

— Amikor azt mondjuk, hogy hazaszeretet, rögtön az ugrik be, hogy a történészek egy része azt tartja, hogy a haza önmagában egy fikció, néhány száz éve alakult ki az a fajta nemzeti identitás a francia forradalom után, azelőtt nem volt ilyen nagy közösség. Az antropológusok azt mondják, hogy százhusz főből áll az a közösség, melynek tagjaival direktben lehet kommunikálni, és ezért a közösségért az egyén képes a saját érdekeit feladni. A nemzet, melynek húsz-harminc millió tagja van, egy átlagember számára nem átfogható. A francia forradalommal indult el, hogy próbáltak egy közös ügyet kovácsolni, ami mellé oda tudott állni egy teljes népcsoport: ez volt a szabadság eszménye. Nagy kérdés, ahogy változnak az ország határai, hogyan változik a hazaszeretet kérdése, mit tekintenek az emberek hazának. Romániában, az erdélyi magyar fiataloknak — de mondhatjuk azt is, hogy általában a magyaroknak — van egy sajátos helyzetük, ők maguk nem tartják magukat nemzetalkotó kisebbségeknek Romániában. Románia amikor kijelenti, hogy nemzetállam, a romániai magyar fiatal erre reagálva azt mondja, hogy nem része a román nemzetnek. Egy hibrid nemze-

tiségi modell van életben a romániai fiatalok körében. A pszichológusok azt állítják, hogy a haza a személyes identitásunk kiterjesztése. Az identitásnak mindig kell valamitől függnie, valamihez kapcsolódnia. Az, hogy valaki apa, gyerek, állampolgár, szatmári, magyar, partiumi, ezek mind viszonyfogalmak, valaminek a mentén tudom meghatározni magam. Történetileg a család, a törzs, a lokális közösség jelennek meg először, és ezek bővülnek, sokkal később jelenik meg a nemzet fogalma.

Ma annyira individualista az ember, hogy nem mindenki köti magát egy nemzethez, számára ez egy megfoghatatlan, konkrétumok nélküli fikció, főleg, hogy nagyon kevés a fiatal nemzedéknek a kollektív tapasztalata arról, hogy milyen egy nemzetben élni, gondolkodni, cselekedni. Inkább azt látják, hogy a nyelv, a kultúra és a fogyasztás globalizálódik. Fontossá válik a lokális, helyi identitás. A székelyföldi nem román, nem magyar, hanem székelyföldi, azon belül már nem is kovásznai vagy hargitai, hanem csíkszentdomokosi. Nagyon megerősödnek a lokális identitások, mert az emberek kis közösségekben hajlandóak feladni azokat az érdekeket, amelyek egyénileg fontosak számukra. Az, hogy ne lopj, egyénileg az embert rosszul érintik. Csak akkor fogadják el ezt a szabályt, ha azt látják, hogy a közösségek összességének ez jó. Így épülnek fel az országok is. Aki nem tartja magát egy közösség tagjának, az nem fogja elfogadni annak szabályait és törvényeit.

— Nagyon fontos, hogy a hovatartozás érzése összefüggjön a törvények betartásával?

— Érdekes nagyon, hogy az USA lakosaira jellemző az amerikaiság, a hazaszeretet, pedig egy pár száz éves állami struktúra. Egy friss hír szerint Amerikában a hatvanas évek óta nem volt olyan erős a nacionalista szemlélet, mint most. A fiatalok megint bátran mennének katonának, vállalják azt, hogy ők amerikaiak. Európából ez a szemlélet teljesen hiányzik, kivételt talán a szélső jobboldali mozgalmak képeznek. Európában pusztán csak a hazaszeretet nem mozgatja meg a fiatalokat. A hazaszeretet egy olyan elvont fikció lett, amiről nem látszik, hogy hol jelenik meg, a politikában meg is bélyegzik azt, aki nemzetben, országban

gondolkodik. Egy nemzet akkor tud megerősödni és közös tudatot kialakítani, ha vannak közös ügyek, közös társadalmi diskurzus egy adott témában, amikor rá vagyok kényszerítve, hogy összefogjunk valami mentén. A francia forradalom idején és utána, a „népek tavaszán” ilyen volt a szabadság ügye. A huszonegyedik században nem igazán van egy közös nemzeti ügy, ami mellé egy fiatal oda tud állni, úgy mint magyar, úgy mint román. Nemzeti érzület helyett globális fogyasztók vagyunk. Ezek a közös ügyek nem látszanak, mert a politika nem tud ilyen közös ügyeket adni. Emiatt apatikusak a fiatalok a politikával szemben, a hazaszerettel szemben. Nem látszik az a közös ügy, ami meg tudja mozgatni a fiatalokat.

— Mi lesz azokkal, akik elmennek innen?

— A kivándorlásnak vannak úgynevezett push (toló) és pull (húzó) tényezői. Tehát vannak dolgok, amelyek a maradásra ösztönöznek, és vannak mások, amelyek a kivándorlás felé tolják a fiatalokat. Mindenki ismeri ezeket a tényezőket: a pénz, a munka, megbecsülés, boldogulás, kalandvágy stb. A hazaszeretet is egy faktor, a fiataloknál azt látjuk, hogy iszonyatosan gyenge... Amennyiben a fiatalok — de a felnőttek is — nem érzik azt, hogy ennek a közösségnek a tagjai, és a közösségnek nincs megtartó ereje, akkor nagyon könnyen lehet azt mondani, hogy elmegyek. Úgy érzik, azt hiszik, hogy bármikor, bárhol találnak maguknak új hazát, bárhol tudnak egy mikro-közösséget generálni. Azt remélik, hogy létre tudnak hozni egy laza közösséget, ahova nem kötik rokoni szálak, nemzetiségi szálak. Ma már ott tartunk, hogy a családi közösség is mobilissá válik: elmegy az apa vagy az anya, elmegy a gyerek. Ha ezeknek az embereknek erős közösségek lennének az életükben, akkor ez fontos megtartó tényező lenne. Egy mai fiatal döntéshozatalában az, hogy ő magyar földön, magyarként éljen, nem vagy csak kevésbé számít. Lassan annyira individuálissá válnak az emberek, hogy a család sem számít.

— A kutatások azt igazolják, hogy elég kevés kitelepedett embernek teljesülnek az álmai. Mi lesz számukra a jövő?

— Egy mikro-közösségnek a távolban történő megtalálása egy fikció,

mert láthatjuk, mennyire elmagányosodnak ezek a fiatalok külföldön. Igazából nem tudnak befogadó mikro-közösségekre találni. Még az ő gyerekeik is bevándorlók lesznek abban az országban, hosszú évtizedeken át az idegenség érzetével élnek. Romániából eddig hagyományosan déli államokba mentek ki sokan, egy ideje nem nagy különbségek vannak a fizetések között, ezért sokan elindultak észak felé, de számukra annyira kultúrídegen az a társadalom, hogy képtelenek beilleszkedni akkor is, ha ott könnyebb az élet. A munkaidő valahogy eltelik, de nincs otthoni érzésük. A pszichoanalízisben azt mondja Jung, hogy az identitásunk gyökerei mindig ott vannak, csak nem mindig veszünk erről tudomást, ezért az életünkben problémaként jelentkeznek. Amikor egy fiatal Németországban dolgozik, vajon hogyan határozza meg magát: magyar, román, német? Nem tudja ő maga sem meghatározni az identitását, de mi lesz a gyerekével? Mi lesz az anyanyelve, milyen iskolába fog járni? Állandó otthontalan, átmeneti érzésük van. Aki a hazával példálózik, azonnal szélsőjobbaldalinak nevezik, a haza egy kirekesztő fogalomává vált. A politikában is kirekesztő a haza fogalma. Ha megnézzük a március 15-i megemlékezéseket, ott van az I–IV. osztályos gyerek, akinek a huszár és a ló jelent valamit, az idősek, akik a kommunizmus éveit után vágnak arra, hogy megünnepeljék '48-at, de hiányzik egy széles körű középérték, akiket nem lehet bekapcsolni. Öt-tíz év múlva nagyon nehéz lesz '48-as — és más történelmi — megemlékezéseket szervezni. Egy politikai showmússorrá fog átalakulni, de tartalom nélkül.

Zárásként egy érdekes orvostörténetet hoznék. 1688-ban alkotja meg egy svájci orvos a nosztos (hazatérés) és algosz (fájdalom) szavakból a nosztalgia orvosi kifejezést, amely a szülőföldre hazavágyó mély fájdalmát írja le. A XIX. század közepéig az orvosok rendszeresen diagnosztizáltak főleg fronton lévő katonákat ezzel a betegséggel, amelynek gyengeség, lehangoltság volt a testi tünete. Ma már (sajnos/szerencsére?) senkit nem kell diagnosztizálni a „honvágy pusztító nosztalgiájával”, tudjuk aktualizálni a hazaszeretet gondolatát, érzését.

Elek György

Szentpétervár

Ermitázs és hadseregi induló dallamai a Palota téren

Tegnap óta Szentpéterváron vagyok.

A Palota térről a szobámba hallatszó orosz hadsereg zenekarának indulója költött fel mély álmomból. Mintha szülinapi induló lenne, és mintha álmodtam volna az éjszaka. Igen, emlékszem az álomra. A folyosó végében található fotelben ülök nagyszüleimnél falun, 13–14 éves lehetek és olvasok. Kint tikkasztó meleg van. Nagyatám szalmakalappal a fején a mákot sze-di. A konyhából zsenge borsóból készülő leves illatát érzem. Péntek van, szilvás gombóc lesz a második, a kedvencem. Egy könyv utolsó oldalainál tartok, közben ezt olvasom: „Raszkolnyikov (...) egyszer azt álmodta, hogy valami szörnyű, sose látott, sose hallott, gyilkos ragály fertőzte meg az egész világot, Ázsia mélyéről terjedt át Európába. El kellett pusztulnia mindenkinek, kivéve néhány kiválasztottat. Valamilyen új trichinák, mikroszkopikus lények támadtak, és megfészkelődtek az emberek testében. De ezek szellemek voltak, eszük és akaratuk volt. Akinek a testébe behatoltak, tüstént olyan lett, mint az ördögtől megszállott, őrzöngeni kezdett. De ember még soha olyan okosnak nem hitte magát, olyan rendíthetetlenül nem bízott a maga igazában, mint ezek a megfertőzöttek. Soha senki olyan rendíthetetlenül nem bízott az ítéletében, tudományos eredményeiben, erkölcsi törvényeiben és elképzeléseiben. Egész községek, egész városok, népek fertőződtek meg, és estek örületbe. Mindenki izgalomban élt, egyik nem értette a másikat, és mind azt hitte, hogy egyedül ő

hordozza magában az igazságot, gyötrődve nézte a többit, mellét verte, zokogott, kezét tördelte. Nem tudták, kit ítéljenek el, és hogy ítélkezzenek felette. Képtelenek voltak megegyezni, mit tekintsenek jónak, mit rossznak. Nem tudták, kit hibáztassanak, és kinek adjanak igazat. Egymást öldösték dühükben, minden ok nélkül. Egész hadseregekkel rontottak egymásra, de a seregek már menetelés közben hirtelen önmaguk ellen támadtak, felbomlottak, a harcosok egymásnak estek, ütötték, vágták, harapták, felfalták egymást. A városokban naphosszat fújták a riadót: mindenkinek mennie kellett, de hogy ki hívja és miért, azt senki se tudta, mindenki reszketett. A legegyszerűbb mesterségeket abahagyták, mert mindenki a maga gondolatait fejtegette, a maga leleményét adta elő, és nem tudtak megegyezni. Abbamaradt a földművelés. Volt, ahol csoportba verődtek az emberek, megállapodtak valamiben, esküvel fogadták, hogy összetartanak — de már abban a pillanatban valami egészen másba kezdtek, mint amit terveztek, vádolta egyik a másikat, összeverekedtek, kaszabolták egymást. Tüzek támadtak, éhínség tört ki. Pusztult, veszett mindenki és minden. És a vész egyre nőtt, terjedt tovább, tovább. Az egész világon mindössze csak néhányan menekülhettek meg, a tiszták, a választottak, akiknek hivatása egy új emberfajtát és egy új életet elindítani, megújítani, megtisztítani a földet. De ezeket még senki sehol nem látta, szavukat, hangjukat se hallotta.”

Becsukom a könyvet, vagy harminc percet ülök mozdulatlanul, majd kimegyek a kert alá. Együtt szedjük a mákot...

Az Északi-tenger felől erősen fúj az áprilisi, csontig hatoló hideg szél. Kevesen vannak a téren.

A több mint hatvanezer műkincset számláló egykori cári rezidenciát, a Téli palota együttesét, az Ermitázst, ma a párizsi Louvre-val, a madridi Pradóval vagy a New York-i „Met”-tel emlegetik egy sorban. Pompás fogadótermek, gyönyörű, aranyozott részletek, cári légkör, I. Péter és utódai által felhalmozott, az egyik legsokrétűbb műkincsgyűjtemény. Egyszerűen csodálatos napokat tölthet itt el a műkedvelő. Franciaül Hermitage, vagyis a Téli Palota többi részétől elkülönített termekben, remetelakban őrzött művek otthonát adó épület megépítését Nagy Katalin cárnő rendelte meg 1762-ben. Az évszázadok viszontagságos történései alatt több alkalommal is evakuálták az épületet, igyekeztek menteni az értékeket. A relatív fiatal, XVIII. században létrejött város ma is Oroszország legnagyobb gyűjteménnyel rendelkező múzeumának ad teret, több évnyi művészettörténeti tananyag táru a befogadó elé.

Etruszk vázáktól, ógörög pénzérméig, a legnagyobb olasz reneszánsz festményeken keresztül, francia impresszionista festményekig (bővebben www.hermitagemuseum.org). A Taschen kiadó legnagyobb festők és alkotásai sorozatát bön-gészve számtalan kép címe alatt otthont adó

Folytatás a következő oldalon

A lényeg (és) a részletek

Nyevszkij Proszpekt sugárút, háttérben a Véző Megváltó templomával

múzeum nevéként az Ermitázs szerepel. Legyen az Leonardo da Vinci, Tiziano vagy El Greco alkotásai, Michelangelo Kuporgó szobra (1530–1534), Caravaggio Lanténekese (1595 körül), Pieter Paul Rubens Perszeusz és Andromédája (1622) vagy a későbbi, hasonló című Anton Raphael Mengs alkotás az 1770-es évekből, Rembrandt Flórája (1634) vagy Danae festménye (1636–1650), Jean-Honoré Fragonard Lopott csókja (1765–1770), Claude Monet, Pierre-August Renoir, vagy Paul Cézanne impresszionista festményei, Pablo Picasso Legyezős nője (1908), Matisse Vörös harmóniája (La Desserte rouge, 1908), Tánca (La Danse, 1909–1910) vagy Zenéje (La Musique, 1910), Kandinszkij Kompozíció VI festménye 1913-ból és még sorolhatnám csupán ízeletül. És minden alkotás a gyönyörű aranyozott háttérben olyan természetesen helyezkednek el, mintha egyszerűen a cári palota berendezési tárgyai lennének. Mintha nem is csak a látogatóknak szólnának, mint a legtöbb tömegturizmussal megáldott helyen. Ugyan néha felszjlik egy-egy telefonnal, fényképezőgéppel, tablettel a kezében átszaladó csorda, akik rohanva tovább, igyekeznek ma megörökíteni a régmúltat a holnapnak, mindhiába, csupán a máról feledkeznek meg.

Ma még mindig a Néva-parti városban követem Dosztojevszkij Raskolnyikovát.

Megtaláltam gyermekkorom meghatározó realista írójának a házat, talán azóta vágyom erre a felfedezésre. A leírások alapján ezzel szemben képzelte el főhőse lakhelyét, egy tetőtéri padlásszobában. Innen indult el azon az estén Aljona Ivanovna uzsorás öregasszonyt megölni és itt kezdődik az a pszichológiai és filozófiai utazás, amelyben megkérdőjeleződnek az egyén szabadságának a korlátai, a sors determináltsága, bizonyos eszmék követésének következményei, a bűn és büntudat kapcsolata. Én is megteszem áldozata házáig azokat a bizonyos lépéseket, noha néha el-eltévedek. Majd beülünk egy, a sok-sok hangulatos, különleges belső dizájnú éttermek egyikébe, a Yat-ba. Itt hagyományos, de egyben újraértelmezett, a francia és északi konyha hatásait tükröző ételeket tálalnak.

Az utcákra Sosztakovics dallamai szűrődnek, az ablakokon keresztül látni lehet, ahogyan fiatal balett táncosok gyakorolnak. Ők még nem azért, mert ez indítja el a turista extázisba eső, fényképezőgombot lenyomó ujját, hanem egyszerűen ez a már-már természetesen megtervezett, lehetséges életút. Az utcán minden nőnek olyan tiszta a csizmája, mintha ma húzta volna fel először a lábára, csillog és a hosszú, elegáns és színes kabátok kitűnően találnak mindehhez.

Nem emlékszem még olyan városra, ahol az elegancia ennyire mindennaposan kézenfekvő és tapintható lett volna. A Szent Izsák katedrálisnál már szemmel látható a turisták és helyiek aránya, kevesebb a tiszta, elegáns csizma, a sportcipősök száma pedig megugrik, sőt egészen meglepő módon a makropolitikai kliséket átrajzolva nagyon sok amerikai turista fedezi fel magának a távoli Oroszországot.

Alekszandr Szergejevics Puskin lakásmúzeumától pár házra szálltunk meg, nem véletlenül. Ebben a lakásban halt meg egy végzetes párbajt követően az orosz író, költő, drámaíró. 1811-től a Szentpétervár közelében fekvő Carszkoje Szeló-i líceumban mutatta meg először tehetségét. A cári faluban, mely ma Puskin néven szerepel, volt a Romanov-ház egykori rezidenciája. Ma Szentpétervár történelmi központja és ehhez kapcsolódó műemlékegyüttesek mellett a Katalin-palota épülete és parkja az UNESCO Világörökség részét képezi. Az Ermitázshoz hasonlóan Versailles-hangulatú, lélegzetelállító pompa, a részletek gazdagságára irányuló precíz figyelem jellemzi ezt a barokk és rokokó stílusú nyári palotát. Ahhoz képest, hogy szinte emberfeletti türelmet igényel egy-egy francia kastély belső termeinek a bebarangolására szóló jegy megvásárlására kiállni a sort, itt egy-egy szibériai csoport mellett szinte miénk volt pár órára az arany terem sor, a borostyán-szoba, a lovagi ebédlő, vagy éppen I. Sándor szalonja. Nyugodtan szemlélhettük a díszes kályhákat, termeket, lépcsőházakat, zavartalanul teázhattunk, majd sétálhattunk a kastélyparkban.

Holnap balettelőadásra megyünk, egy újabb álom valósul meg.

Az 1860-ban megnyílt Mariinszkij színház a világ egyik leghíresebb és legszínvonalasabb opera- és balett társulata. Farid Yarullin tatár zeneszerző háromfelvonásos Shurale című darabját nézzük meg. A tatár népmesei motívumokra épülő libretto színpadi megjelenítése Ahmed Faizi és

Vörös harmóniában Matisse-szal

Fények és magasművészet a Mariinszkij színházban

Leonid Jakobson nevéhez köthető. A szerző halálát követő években, 1945-ben vitték először színpadra a tatár Kazan Színházban, majd 1950-től Jakobson dolgozta fel itt, az akkor már Leningrád elnevezésű városban.

Éjszaka ismét a gyerekkoromról álmodom.

Szüleim mesét olvasnak, nagyszüleim történeteket mesélnek egy régi világról, ahol minden apró dolognak megvan a helye és az értelme, én pedig olyan világról olvasok, ahol a kultúra, a törődés, a részletek fontossága időtálló. Azt képelem, hogy talán egyszer értelmezni tudom a szépet, értékelné a jót, és elvetni azt, ami selejt. Szentpétervár pedig ma azt üzeni nekem, hogy mindenféle múltbéli és jelenkori politikai, gazdasági és egyéb ideológiai beidegződés és történés felett áll az igaz tudás, a valódi szépség, a gyöke- rek és a gerinc.

Matusinka Beáta

A Katalin-palota és az orosz kék

Nyugalomban

Százéves szatmári hirdetések

Csakis ezen védjeggyel valódi. Utánzások miatt nagyon ügyeljünk a **SCHAFFER RÓZA** névre.

Szépség gazdagság! **Szépség hatalom!**

Ext a legdrágább kincset megszerezhetni eddig csakis a

Mme Rosa Schaffer

szerb. kir. udv. és kamarai szállítónő, Bécs, I. Graben 14. által feltalált és használt szépség-
szerek által sikerült.

Poudre revissante cs. és kir. kir. szab. Minden hölgynek, ki egyszer próbálta
nélkülözhetetlen: a bőrt vakító fehérré varázsolja és pom-
pas zománca alatt a bőrküvések anyajegyek és himlőhelyek is eltűnnek. — A ránczokat és
redőket kisimitja, a káros szépítő szerek által kitért likacsokat összehuzza és az arcnak
üde, rózsás, fiatal színt kölcsönöz. Ez az egyetlen puder, melynek használata után mosakodni
lehet a nélkül, hogy szenzációs hatása a bőrről eltűnnék. Egy doboz ára 2 frt 50 kr és
1 forint 50 krajczár.

Crème ravissante évtizedekkel fiatalít, a bőrt ruganyosan és simán tartja,
estenkint minden hölgynek használnia kellene. Egy
tégely 1 frt 50 kr.

Eau ravissante megőrzi a bőr üdeségét, erősíti és a legkitünőbb, biztos hatású toilett-víz. Egy üveg ára 2 frt 50 kr.

A Ravissante crême, puder és víz az 1897. évi párisi és londoni nemzetközi kiállításon nagy arany érem-
mel lett kitüntetve. Minden hölgynek, a ki redőtlen, márványfehér hom-
lokot akar, legjobban ajánlható a cs. kir. szab. **homlokkötő** darabonként 1 frt 50 kr-ért és a „**Savon-Ravissante**“ kiváló szép-
ségszappan hölgyek és urak részére darabonként 80 kr-ért. Valamennyi készítményem csodálatos hatásúért teljes kezeséget vállalok.
Számítalan elismerő és köszönő irat betekinthező a legmagasabb körökből és csak diszkrétio miatt nem közölhetők

Központi raktár: Rosa Schaffer, Bécs, I., Graben 14. 3-12

Sokan bosszankodnak azon, hogy kedvenc tévéműsorikat gyakran szakítják meg kereskedelmi reklámok. Ezek nem csak a tévét, rádiót, világhálós oldalakat lepték el, de jelen vannak a nyomtatott és elektronikus sajtóban, újságokban, folyóiratokban. Léteztek már 150–200 éve is, a múlt századfordulós években és a két világháború közötti időszakban megsokasodtak, csak a szocializmus szűkös keretei között feledkeztünk meg egy időre róluk. A választékhiánya, az állami monopólium domináns jellege is oka volt ennek, meg a közgazdászok által

hiánykereskedelemnek nevezett állapot, amelyben nemcsak a kínálat volt gyatra, hanem a legszükségesebb termékek is tartósan hiányoztak.

Miközben vadkapitalizmusunk vállalkozói elárasztanak bennünket a legkülönbözőbb reklámokkal, kínálatokkal, kíváncsian szemlélem, olvasgatom a régi újságok hirdetéseit is, hiszen ezek gyakran sokkal többet elárulnak elődeink érdeklődési köréről, igényeiről, életmódjáról, mint a vezércikkek vagy jegyzetek. Ez azért lehetséges, mert a fizetett hirdetéseknek egyik alapvető jel-

lemzője, hogy rövidek, nem véletlen, hogy a Szatmári Kultúra oldalam egyik állandó rovata is a fenti címet viseli.

Annak idején tanárim, tankönyveim arról próbáltak meggyőzni, hogy emberiség történetére a háborúk, gazdasági válságok, felfedezések, kulturális megvalósítások, kisebb-nagyobb politikai változások a jellemzőek, de ezeknél engem sokkal jobban érdekelt az emberek mindennapi élete, gondjai, problémái, érzései. Gyakran ilyen kérdésekre kerestem a választ művészettörténeti, műkritikai tanulmányaim során is. Úgy éreztem, hogy ezek árnyalják, gazdagítják a sokszor általánosító, közhelyszerűvé vált megközelítéseket ugyanúgy, ahogyan a száz évvel ezelőtti Szatmárnémetiről alkotott képet a jellegzetes épületek, híres emberek, történelmi események, kiemelkedő megvalósítások ismeretén túl teljesebbé, érdekesebbé, hitelesebbé tehetik a kor hirdetési.

Egészségügyi reklámok

Nagyszerű, biztonságos érzés lehetett egy olyan világban élni, ahol minden betegségre azonnal ható orvosságok álltak a rendelkezésre, gyógyhatású fürdők voltak, ráadásul olyan kenőcsöket, szappanokat árultak úton-útfélen, amelyek elfogadható áron ellenhálhatatlan, tartós szépséget biztosítottak minden korban, minden érdeklődő számára. Ugyanis a kínálatok szövegei szerint a fentieket próbálták a vásárlókkal elhíttetni, a valóság természetesen már akkor is egészen másról szólt.

Szatmáron, Bossin József gyógyszer-tárában például olyan fagybalsam volt kapható amely 80 fillérért pár nap alatt meggyógyította az összes fagyott részt. Ugyancsak nála, jutányos áron lehetett Korona arc-

kenőcsöt, rízspont, szappant vásárolni, a húszfilleres fehér és barna színű Korona bajuszpedrőről nem is beszélve. Volt itt még tyukszemirtő, íztelenített csukamáj olaj, édesmüstár, amely nem csak étvágyat növelt, de minden gyomorbajt hatékonyan gyógyított.

A Thamásy-féle cukorka a számarhurut, köhögés, rekedtség, elnyálkásodás ellenszere volt és Unger Ullmann Sándor gyógyszer-tárában, valamint Mertz József, Lövinger József, Szücs József, Roóz Mihály, Molnár Mihály és Kálmán Mór fűszerüzletében lehetett potom 20 krajcárért beszerezni.

Albisi Bakcsy Domokos fogorvos a Hám János utca 1. szám alatt, a színház mellett fogorvosi műtermet működtetett. Porcelán, arany, platina és cement töméseket, arany fogkoronákat készített, valamint a legújabbban feltalált szerekkel fájdalommentesen húzta a fogakat. Ugyancsak nála kitűnő fogport és szájvizet is lehetett kapni.

Szatmáron az Irgalmasrend gyógyszer-tárában lehetett vásárolni az „Alabastrom Crème” bőrápolót valamint a „Vas-conserve” szert, amely a vészegénységben szenvedő emberek számára egyrészt „áldást jelentett”, másrészt az árusítók szerint ez volt „a világ összes vasas készítményének a koronája”.

Akinek súlyosabb egészségügyi problémái — gyomor- és légcsőhurut, húgyszervi betegségek, szív-
baj, vérköpés — voltak, a közeli Bereg megyei Margit gyógyforrásnál kapott segítséget. A sápkórosoknak a Somatose erősítőszert ajánlották, de hatékonyan gyógyított ideg-, mell- és gyomorbetegeket, valamint angolkórban szenvedő gyerekeket is.

Csalhatatlan szerként hirdették a hajhullást, kopaszodást, korpásodást gátló Anticalvust, amely terjesztője, „főszétküldője” Kanitz

Folytatás a következő oldalon

Legtökéletesebb arcztisztító és szépítő szer:

Akáczia arcz-crème 1 frt.
Akáczia szappan 50 kr.

Évtizedek óta nagy sikerrel használtatik
csusz és köszvény ellen a

REPARATOR

A Szt.-Rókus kórházban 136 eset közül 129 esetben
teljes gyógyulást idézett elő.

== Nagy üveg 1 frt, kis üveg 50 kr. ==

Köhögés és rekedtség ellen

páratlan szer a rendkívül kellemes ízű és teljesen ártalmatlan szerekből u. m. hársfavirág hársfaméz és czukorból készült

hársfaméz-czukorkák,
melyeknek doboza 25 kr.

Ezen szerek utánzatok ellen törvényesen védve vannak

Főraktár: **KRIEGER GYÖRGY**
Korona-gyógyszertára, Budapest, VIII., Kalvin-tér.

Kaphatók a gyógyszer-tárakban. 1-6

Ödön volt Balassagyarmatról, és minden gyógyszerárban, Szatmárnémetiben is hozzá lehetett jutni.

Az Akácia krém és szappan mellett hirdették a csúz és a köszvény sikeres ellenszerét, a Reparator, valamint a hársfaméz-cukorkát köhögés, rekedtség ellen, amely „136 eset közül 128 esetben teljes gyógyulást idézett elő”.

Nagykárolyban, a Hahn János gyógyszerárban a világ legjobb arcszépítőszereit ajánlották pár krajcárért, amely „zsírtalan, ártalmatlan” volt és „rögtön szépített”.

Egyenesen dr. Fischer Róbert „vegytan tudor és kozmetikőr” bécsi laboratóriumából importálták a hajirtószert, amely hosszabb használatnál teljesen elpusztította a hajgyökereket és meggátolta az utánnövést. Ugyaninnen lehetett beszerezni a bőrpasztát, szeplőkrémet, szőkevizet, zománcport, Vénusz-vizet, orvosi kőport a miteszerek kiirtására, valamint az orrvörösség elleni szert.

A bécsi Pserhofer J. is hirdetett szatmári lapokban, ő amerikai köszvénykenőcsöt, angol csodabalsamot, életescsönt, golyva-balsamot, útifűnedvet ajánlott. Vértisztító labdaccai a hirdetés szerint epezavarokat, májbajokat, kólikát, vértolulást, aranyeret, bélelégelenséget, vérszegénységet, sápkórt, fejfájást gyógyított külön-külön, de igény szerint akár egyszerre is.

„A szépség gazdagság”, „A szépség hatalom” jelszavakkal hirdette a helyi lapokban Schaffer Róza (Mme Rosa Schaffer) az általa árusított krémeket, púdereket, amelyek a bőrt vakító, márványos fehérré varázsolják, kisimítják a ráncokat és használójának üde, rózsás arcszínét kölcsönözik. Hirdetésében a leg-

magasabb körökből való elismerő, köszönő levelekre hivatkozott, de a diszkréció miatt legnagyobb sajnálatára ezek küldőinek a neveit nem árulhatta el.

Ugyancsak jó százalékos újsághirdetésekből tudom, hogy a mindenhol kapható Paula-víz gyomrot, alhasi bántalmakat, májat, vesét, hólyagot, aranyeret gyógyított. Ezen is túlsz hatékony-ságban a Tokaji China-vasbor, amely nemcsak a vérszegénység, sápkór, étvágytalanság ellenszere, hanem a gyenge gyerekek erősítésére is igen hatásos, a fentieket hitelesítendő belügyminiszteri engedéllyel árusították.

Hirdetésekkal hozta tudomásomra Lázár Sámuel, hogy Lázár Sámuel lát- és kötszerész „a sérvbajban szenvedő emberiség jótévedője”, aki a fentiek mellett még valódi párizsi csomagolású gumióvszert is forgalmaz.

Bartók László a szatmári főtéren (Deák tér 19. sz.) gyógyszerár-üzletet, drogériát nyitott, ahol gyógyszereket és gyógyszerészeti különlegességeket, állati gyógyászati cikkeket, szépítőszereket, gyógyborokat, teát, rumot, csokoládét, hőmérőket, ipari és gazdasági célokra vegyészeti készítményeket kínált a „legolcsóbb áron”.

Kozmetikai üzlet is nyílt ekkoriban Szatmáron, Rothschild Bella kozmetikai, hölgyfodrász és manikűr intézete, amely szépségápolásra, valamint „hajszál eltávolításra”, szőrtelenítés-re szakosodott.

Különlegességek
dr. FISCHER RÓBERT
 a vegytan tudora és kozmetikőr
 kémiai laboratóriumából.
Bécs
 I., Habsburgergasse 4.
 II. emelet.

Hajirtószert

(Epilatoire)

a szőrt az arczról, kezekről, karokról stb.

vegyi uton eltávolítja. Az eljárás egyszerű és fájdalom nélküli, a hatás lassú, de biztos. Epilatoire ugyanis hosszabb használatnál a hajgyökereket teljesen elpusztítja és biztosan meggátolja az utánnövést.

A különlegességek árai:

Hajirtószert (Epilatoire), a haj kiirtására és annak utánnövését megakadályozandó, egy kis üveg	— — — — — 5 frt
egy nagy üveg	— — — — — 10 frt
Bőr-pasztá, a hajnak azonnali kiirtására az arczban, a karokon stb. darabja	— — — — — 1,— frt
Szeplőkréme 1 tégely	— — — — — 2,— frt
Vizzel telített Ozon 1 üveg (félliter)	— — — — — 1,25 frt
Szőkeviz (Blondeur) 1 üveg (félliter)	— — — — — 3,— frt
„Fo” hajfestőanyag 1 doboz szőke v. fekete 1.20 3.—, 5.—	
Zománcpor, nappali arczpor háromféle színárnyalatban 1 doboz rouge-val 3.—, rouge nélkül — 2.— frt	
Vénusz-víz, szép tiszta arczbőr elérésére 1 üveg	— — — — — 2,— frt
Szer az orr vörössége ellen 1 doboz	— — — — — 2,— frt
Orvosi kőpor a miteszerek kiirtására	— — — — — 1,50 frt
Füzetkék az Ozonról és az egyes különlegességek alkalmazásáról, díjtalanul és bérmentve küldetnek.	

Bizonyítványok a készítmények ártalmatlanságáról bárki által megtekinthetők, valamint több ezer köszönőlevél is a világ minden tájáról. Mindennemű kozmetikai ügyről díjtalanul szolgálunk szakszertű és lelkiismeretes fölvilágosítással levélben is.

Széjjelküldés csak utánvétellel. 2—12

Köhögés és rekedtség ellen

páratlan szer a rendkívül kellemes ízű és teljesen ártalmatlan szerekből u. m. hársfavirág, hársfaméz és czukorból készült

Hársfaméz-cukorkák,

melyeknek doboza 25 kr.

A KRIEGNER-féle

TOKAJI CHINA-VASBOR

vérszegénység, sápkór, étvágytalanság gyógyítására és gyenge gyermekek erősítésére a leghatásosabb készítmény. Kétúró sajátságait az orsz. egészségügyi tanács is méltatta, s ajánlására belügyminiszteri engedéllyel láttatott el.

Egy üveg 3 frt, kis üveg 1 frt 60 kr.

Legtökéletesebb arcztisztító és szépítő szer:

Akácia arcz crème 1 frt.

Akácia szappan 50 kr.

Ezen szerek utánzatok ellen törvényesen védve vannak.

Főraktár: KRIEGNER GYÖRGY,
 Korona-gyógyszertára, Budapest, VIII., Calvin-tér.
 Kaphatók a gyógyszertárakban. 4—6

Komoly szerepet szántak az egészség megőrzésében a fürdőknél. Ez idő tájt nyílt a Kossuth-kerti gőz- és kádfürdő, amely a villanyvilágítás és légfűtés mellett azzal is büszkélkedett, hogy a délelőtti órákban a városban közlekedő kisvasúton lehet megközelíteni. Kedvenceim közé tartozik az 1902-ben nyílt szatmári polgári, császári és királyi katonai uszoda hirdetése. Az uszodának nem vezetője, igazgatója, adminisztrátora, hanem uszoda-parancsnoka volt Schulla főhadnagy személyében, aki egy lepedőt egyszeri használatra 6 fillérért, egy úszógatyát 4

fillérért adott a látogatóknak.

Hogy a fentiekben agyondicsért készítmények mennyire voltak hatékonyak, ennyi év távlatából nagyon nehéz megmondani. Tájékozódásként megemlítem, hogy jó száz éve nagyapám testvére, dr. Muhy Zsigmond Szatmárnémetiben volt orvos, ismerte ezeket a „csodaszereket”, de a családtagoknak sohasem ajánlott, írt fel semmi ilyesmit. Apám szerint az általa legtöbb-ször használt gyógymód a hashajtó (karlsbadi só), valamint a lázcsillapító priznic, vizes borogatás volt.

Muhy Sándor

Kipróbált és csalhatatlan szer

hajkihullás,

fejkorpa,

kopaszodás

ellen az

Anticalvus

mely teljesen ártalmatlan, a haját puhítja növeszti és annak szép színt ad.

Gyermekeknél is sikeresen használható.

Próba üveg 1 korona. Nagy üveg 2 korona
 5 üveg bérmentve küldetik.

Főszétküldés: **KANITZ ÖDÖN** gyógytárából
 Balassa-Gyarmat
 Minden gyógytárban kapható. 2—5

Csak én érezhetem, hol a helyem éppen

— ÖT ÉV A HARAG GYÖRGY TÁRSULAT ÉLÉN

Portré

12. oldal

Bessenyei Gedő István, a Harag György Társulat művészeti igazgatója öt éve tölti be a társulat vezetői tisztségét. Bár a színházban nőtt fel, számtalan szál köti az intézményhez, mégis rögzös úton jutott el eddig. Az alábbiakban színházi élményeiről, eddigi pályafutásáról, valamint nehézségeiről, küzdelmeiről és sikereiről kérdeztük.

— Kerek öt éve vezeted a Harag György Társulatot. De milyen út vezetett idáig? Hogyan kerültél kapcsolatba a színházzal, mikor döntötted el, hogy színházművészettel fogsz foglalkozni?

— Gyerekkorom óta színházközelben élek, kis túlzással élve a szatmári színházban nőttem fel. Az első szerződéselem ehhez a társulathoz hat és fél éves koromban kötött, igaz azt még nem én írtam alá, hanem a törvényes gyámjaim, azaz a szüleim. Ez egy gyerek szerep volt az akkori Tótékban, Árkosi Árpád rendezésében. Később ezt más gyerek szerepek követték, összesen négy szer dolgoztam gyerekként a Harag György Társulattal. Részt vettem még néhány jótékonyági gálán, például a Rákóczi Kollégium javára. Mindig közel voltam a társulathoz, máig vannak olyan alkalmazottak, akiknek annak idején még a térdükön lovagoltam. Most már erős tűzvédelmi világítás van a színházépületben, úgyhogy gyakorlatilag soha nincs igazán sötét, sajnos még akkor sem, amikor művészeti, esztétikai szempontból nagyon fontos volna. A felújítás előtt még nem voltak ezek a szigorú tűzvédelmi szabályok, de nekem akkor sem kellett villanyt kapcsolnom, hogy bárhova eltaláljak vaksötétben is az épületben. Ennek ellenére, már kamaszkoromban eldöntöttem, hogy mégsem színházban fogok dolgozni. Ez egy nehéz döntés volt, ugyanis egy nagy lemondáshoz kötődik bennem. Volt egy jónak tűnő lehetőségem, ami ugyanakkor nehéz döntés elé állított: megnyertem Debrecenben egy versmondóversenyt, utána pedig odajött hozzám a zsűri elnöke, aki tanárnő volt a budapesti főiskolán, és azt mondta: „Magának mindenképpen színésznek kell lenni!” Akkor voltam tizenegyedik osztályos és nagyon szerelmes a páromba. A tanárnő a zsűri alelnökével együtt, aki szintén színész és az Ady Endre nevet viselő debreceni drámapedagógiai líceum igazgatója volt, felvázolt egy tervet, hogy hogyan is kellene nekem mindezt a gyakorlatban megvalósítanom. Azt tanácsolták, hogy a tizenkettedik osztályt már Debrecenben végezzem, az említett intézményben, és onnan havonta járjak fel Budapestre felkészítőre ehhez a tanárnőhöz. Korábban is gondoltam én néha arra, hogy esetleg színire megyek, ez az ajánlat pedig elsőre visszautasíthatatlan lehetőségnek tűnt. Kaptam egy kis gondolkodási időt, én pedig hazajöttem, elgondolkodtam rajta és úgy döntöttem, hogy sem a szerelmemet, sem az otthonhoz, sem Erdélyhez való kötődésemet nem tudom még feladni. A Szatmárnémeti Református Gimnáziumban volt egy nagyon jó osztályom, tőlük sem tudtam elszakadni, úgy éreztem, képtelen volnék elmenni pont az utolsó, még itthon eltölthető évem alatt. Végül tehát nem éltem a lehetőséggel, bár nehezemre esett dönteni. A szerelem, az

otthon, a baráti közösség és a család köteléke győzött bennem. Mégis, ez egy be nem vallott sokkhatás volt, mert nagyon nehéz volt nemet mondanom rá, és talán éppen ezért nemcsak a budapesti, hanem egyáltalán a színészi pályára is nemet mondtam magamban, mi több, elkezdtem teljesen elfordulni a színházi világtól is: eldöntöttem, hogy nem fogok színházzal foglalkozni, hanem az irodalmat választom. Ebben szerepe volt annak is, hogy éppen tizenegyedik koromban nyertem meg az országos magyar tantárgyversenyt, ami nagy bátorítást jelentett az irodalmár pályára felé, ráadásul az első díj ezen a versenyen első helyen, tizes osztállyal történt bejutást garantált az ország bármely egyetemére irodalom és ezzel rokon humán szakokon.

— Végül mégsem ezt lett az irány. Mi történt?

— Tizenkettedik osztálytól már tudatosan készültem a magyar-angol szakra Kolozsvárra. Végigjártam az egyetemet, mert nagyon szerettem a magyar tantárgyakat, de végül nem diplomáztam le, mert az angol nem igazán ment és nem is szerettem. A színházzal való szakításom igen rövid életű kísérlet volt, egy kellemes véletlen folytán már első évem után eldöntöttem, hogy visszakanyarodom valamiképpen. Az egyik ismerősöm szólt, hogy megy Kisvárdára a színházi fesztiválra sajtótudósítónak, menjek én is, mert jó buli. Akkoriban még jól állt ez a fesztivál, a sajtósoknak például mindent álltak (jegyeket, szállást, étkezést beleértve) a fesztivál teljes időtartama alatt. Hamar ráálltam a dologra, de felmerült a kérdés: kinek tudósítok majd, hiszen a jelentősebb lapoknak, folyóiratoknak ott voltak a tudósítói — egy fontos kivétellel. Gondoltam egyet és bementem a Művelődés szerkesztésébe Kolozsváron, megkerestem a főszerkesztőt és megkérdeztem, hogy érdekli-e egy beszámoló a kisvárdai színházi fesztiválról? Ha igen, én ingyen megírom, csak írjon egy e-mailt, hogy én hivatalosan a Művelődés tudósítójaként leszek ott. Ez meg is történt, Kisvárdán pedig nagyon sok fontos teatrológussal, elméleti szakemberrel találkoztam, akik a szakmai beszélgetéseken valahogy felfigyeltek arra, hogy ott téblábol egy kölyök, akit érdekelnek ezek az elemző eszmecserék, és elkezdtek szóba állni velem. Én meg kerestem a társaságukat, kérdezgettem őket arról, hogy mi is a színháztudomány, mit jelent színháztörténésznek, teatrológusnak, színházesztétának vagy kritikusnak lenni. Olyan színházi szakemberek voltak ott, mint Nánay István, Szűcs Katalin Ágnes, Darvai Nagy Adrienne, Dúró Győző és sokan mások. Az ott töltött néhány nap alatt rádöbbentem, hogy mégsem tudok én igazán elszakadni a színháztól, de a színháznak inkább az elméleti oldala érdekel: megérte-

ni, hogy pontosan mi mitől működik vagy nem működik, illetve milyen rétegekből épül fel a színházi alkotás. Nem feltétlenül a színészi oldala tehát, hanem rálátni a nagy-egészre, amit csak kívülről, a nézőtérrel lehet. Rájöttem, hogy bizonyos összefüggések a színpadról nem látszanak, mert senki sem láthatja és elemezheti objektíven kívülről önmagát.

— *Elég sok vívódás után kerültél a főiskolára, és ott is többször irányt váltottál...*

— Még azon a nyáron Kolozsváron beiratkoztam a teatrológia szakra, amit párhuzamosan végeztem a magyar-angol szakkal. Amikor a magyar-angol szakot befejeztem, átmentem Marosvásárhelyre és ott fejeztem be a teatrológia szakot, illetve ott kezdtem el a rendezői mestert. Alapképzésben tehát színháztudomány szakot végeztem, mesterképzésben pedig rendező szakot. Ugyanakkor a mi szakmánkban nem a tanulás lehetősége, hanem az elhelyezkedés a legnagyobb probléma. Az egyetemi képzésem végéhez közeledve egy ideig nem nagyon láttam, mi lesz a folytatás. Debrecen felé vezetett az utam, ahol akkor még Vidnyánszky Attila volt az igazgató. Kulcsár Edit, egykori szatmári dramaturg és irodalmi titkár ismertetett össze velem, aki akkor már a csapatában dolgozott, és akinek sosem fogom tudni eléggé megköszönni ezt a találkozást. Rengeteget tanulhattam ott a színház gyakorlatáról, messze többet, mint akár az egyetemi évek egész sora alatt. Először egy Erasmus-ösztöndíjjal mentem ki gyakornokoskodni, utána már ők fizettek, több gyakornok-asszisztensi munkám volt, évente egyszer-kétszer megfordultam ott, Vidnyánszkyknak is voltam gyakornok-asszisztense. Nagyon sok alkotóval tudtam Vidnyánszky révén találkozni, de ez azért alkalmi munka volt, nem jelentett állandó megélhetést. A marosvásárhelyi egyetem mellett működik egy színház — a Stúdiószínház —, ami a nevével ellentétben nem stúdió, hanem egy kisebb színházterem, de nagyszínpaddal, zsinórpaddal, méreteiben körülbelül olyan, mint a nagykarolyi színház. Rendes évadja van, amit a főiskolások játszanak. Oda hívnak külsős rendezőket. Egy alkalommal meghívták Keresztes Attilát, a szatmári társulat akkori művészeti igazgatóját, hogy rendezze meg a Sirályt. Az előadás anyagi és szervezési okok miatt nem készült el, de a próbafolyamat elindult és elju-

Ballagás a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemen édesapámmal, Bessenyei Istvánnal

tott egy bizonyos fázisig. Keresztes Attila mellé engem osztottak be dramaturgnak és rendezőasszisztensnek, állítólag az ő kérésére (bár ezt soha nem tisztáztuk utóbb). Ez nagyon jólesett, mert ezek szerint ő már hallhatott valamit rólam, valamennyire figyelhette a pályámat. Ez azért nem volt magától értetődő a számomra, mert amikor ő Szatmárnémetiben volt igazgató, én már hét éve nem itt éltem és nagyon ritkán jártam haza, sok előadást nem is láttam, vagy nem itthon, hanem valamilyen fesztiválon nézhettem meg a hazaiakat. A próbafolyamat alatt sokat beszélgettünk, aztán egyszerű szerződést ajánlott, hogy legyek a Harag György Társulat dramaturgja és a weboldal szerkesztője. Addig nekem eszembe sem jutott, hogy a hazaszerződéssel próbálkozzam, mert tudtam, hogy a színháznak már volt egy alkalmazott dramaturgja, egy irodalmi titkára és még egy PR-referense is, ami miatt én túltelítettnek gondoltam a pályát. Magamtól biztosan nem jelentkeztem volna sokadik pótkeréknek, ráadásul, bár lojális és tiszteletudó típus vagyok, sosem voltam egy behízogó alkat. Így viszont azonnal örömmel igent mondtam a megtisztelő felkérésre, abban a tudatban, hogy Erdély egyik legjobb társulatához szerződöm, ráadásul Attila elfogadta azt a kérésemet, hogy Debrecenben még befejezhessem a Silviu Purcărete mellett rendezőasszisztensként megkezdett munkámat is. A nagy örömöm ellenére nem könnyű időszak várt rám, hiszen akkor volt a huszonöt százalékos fizetéscsökkentés a közszférában, ami azt jelentette, hogy én a minimálbér hetvenöt százalékaért szerződtem Szatmárnémetibe. Ez kevesebb volt, mint amit ráköltöttem a Marosvásárhelyre történő ingázásomra, hogy befejezhessem a

mesteri képzés utolsó évét. De azt mondtam, hogy megéri, mert nem egyszerű sem a teatrológus sem a rendezői szakról főállásban bekerülni egy közsínházba.

— *Hány dramaturgra van szükség az erdélyi színházi palettán?*

— Egy színháznak maximum egy-két állandó dramaturgra van szüksége, az egyetemeken pedig évente végez öt-nyolc, miközben van összesen tizenegy, állandó társulattal rendelkező erdélyi magyar színház, a két bábszínházi intézményt is beleértve. Érdekes dolog az is, hogy a romániai színházakban nincs kifejezetten dramaturg állás, én is színészként voltam alkalmazva, majd irodalmi titkárként, mikor hogy. A magyar színházi kultúra a némettől vette át a dramaturg funkciót. A román színházban inkább franciás, ott nem használnak dramaturgot. Ma viszont már a román színházi kultúrában is kezd meghonosodni a dramaturg feladatkör, hiszen látják, hogy nem árt, ha van valaki, aki ért a szöveghez, hozzá tud ahhoz nyúltni, illetve külső szeme tud lenni a rendezőnek is, egyfajta belső kritikus, aki még azelőtt megkritizálja az előadást, mielőtt azt a néző megkritizálhatná, illetve szembesíti a rendezőt a szöveggel és saját, esetleges dramaturgiai következtelenségeivel. Mindemellett akár a repertoárformálásban is értékes javaslatokkal szolgálhat.

— *Végül tehát mégis hazajöttél Szatmárnémetibe. Hogyan fogadtak?*

— Akkor úgy éreztem, hogy Erdély egyik legjobb színházához kerültem, ahol minden szép és rózsaszínű. Hamar kiderült, hogy messze nincs itt az a mélyseges harmónia, ami messziről, több száz kilométer távolságból látszott vagy hírlétt. Akkoriban robbantak ki azok a nagy cirkuszok, amelyek minket, frissen csatlakozó, szinte még gyerekként érkező lelkes újoncokat borzasztóan megviseltek. Jónéhány kamaszos illúziómtól abban az évadban búcsúztam el örökre... Mint fiatal pályakezdők, eleinte azt sem értettük, hogy igazából mi történik, de nekem határozott előny volt mégis, hogy ebben a városban nőttem fel, ismertem a társulat egy jelentékeny részét és ismertem a közönséget, a szatmári embereket is. A kezdeti elbizonytalanodás, megörökönyödés után ezért végülis elég hamar kiismertem magam a hazai terepen, amiben az is közrejátszott, hogy pillanatok alatt mélyvízbe kerültem. A nyilván sokak által közismert felmondási hullám során többek között az irodalmi titkár is távozott, onnantól kezdve már nemcsak dramaturg és a weboldal szerkesz-

tője kellett legyek, hanem át kellett vennem az irodalmi titkár feladatait és az egész PR-tevékenységet. Meghirdettünk az irodalomtitkári állást, de a jelentkezők között nem volt olyan, aki minden elvárásnak eleget tudott volna tenni három nyelven, ezért én azt tanácsoltam, hogy alkalmazzanak két személyt: Végh Balázst és Tamás Ágnest. Ráadásul tiszteletes fizetést harcoltam ki nekik, így történt, hogy a beosztottjaim többet kerestek mint én. Magamért sosem emeltem szót, de elkezdtem érezni, hogy ha ezt el tudtam érni, akkor talán van némi diplomáciai érzékem és érdekérvényesítő képességem. A PR-osztályhoz csatlakozott még Burus Botond grafikus is, akit szintén én javasoltam felvételre, és így elkezdett kialakulni egy egész jó csapat. Mint mondtam, előnyömet szolgált, hogy ismertem a várost és a társulat egy részét, ráadásul alap tulajdonságom, hogy pánikhelyzetekben ritkán szoktam kétségbeesni, általában higgadt maradok. Talán erre a képességemre figyelt fel az akkori vezetőség, vagy az irodalmi titkárság és a PR-osztály talpraállításaiban végzett szakmai munkámra (nem tudom, mert sosem mondták kerek-perec), de tény, hogy még abban az évadban bekerültem a művészeti tanácsba, ami egy éves régiséggel rendelkező pályakezdő számára hihetetlen megtiszteltetés. A társulat részéről is elkezdtem érezni egyfajta szakmai és emberi bizalmat, fiatal, huszonöt éves korom ellenére elkezdtek adni a szavamra, adott esetben akár szakmai tanácsért fordulni hozzám. Én pedig igyekeztem megköszönni ezt a ropant lekötő bizalmat. Az évad végén aztán világossá vált előttünk, hogy a korábban felmondott kollégák után a művészeti igazgató is itthagynak bennünket, több színész kollégával együtt, mivel úgy döntött, Marosvásárhelyen folytatja tovább a tevékenységét.

— *Keresztes Attila távozása után javult a helyzet, csökkent a feszültség?*

— Egy olyan periódus következett, amikor lehetett látni: nem biztos, hogy jó idők várnak a szatmári színházra. Azt ekkor talán még nem lehetett látni, hogy a városvezetés politikai színezete is megváltozik, de azt igen, hogy hamarosan elindul a színházépület felújítása, át kell költözni a művelődési házba, ami a színházra alkalmas ugyan, de mégsem színházi tér. És ahogy ez lenni szokott, válságos időszakban senki sem akar nagyon igazgató len-

Gyermekszínészként a Csalóka szívárványban, Czintos Józseffel és Ács Alajossal

Interjú közben

Folytatás a 13. oldalról

ni, hiszen a mi szakmánkban is igaz, hogy a legtöbben jobban szeretnek aratni mint vetni. Ekkor ült a társulat művészeti igazgatói székébe édesapám, Bessenyei István. Egyébként nagyon érdekes az ő története: kétszer is akart igazgató lenni élete folyamán, kétszer pályázott nagy ambíciókkal és alapos tervekkel, komolyan átgondolt stratégiával, amit érdemes lett volna talán az akkori fenntartónak is észrevenni, de sajnos nem vette észre. Végül akkor lett művészeti igazgató, amikor ő már ezt nem akarta igazán, nem vágyott erre a babérra — de erkölcsi kötelességének érezte, hogy ne hagyja cserben a társulatot, amit egész életében szolgált. Maga is úgy érezte, rangidős társulati tagként ő az, aki át tudja vezetni a válságos időszakon a társulatot, és aki egészséget tud teremteni a sok táborra szakadt, akkor még mindig nagyon rossz hangulatú munkaközösségben. Ez egy bizonyos szintig sikerült, ma már, ha nem is barátok, de jó kollégák lettek azok, akik akkor még egymás esküdt ellenségeiként léteztek. Ez volt az az időszak, amikor ki kellett költözni a színházból, elvesztettük a színházi fesztiválunkat, mert egy olyan városvezetés lett, amelyik a kultúrának már-már ellensége volt. Nemcsak a magyar kultúrának, hiszen román kollégáinkat sem kényeztették, finoman szólva, hanem általában a kultúrának. A minőségi kultúrafogyasztás helyét felváltották a színvonalatlan megye- és városnapok, igénytelen tömegrendezvények. Ebbe a nehéz küzdelembe édesapám nagyon befáradt, ráadásul ekkor került szóba a román tagozattól való különválás ügye is, amelyről tudtuk, hogy nem lesz egyszerű, sajnos nem is sikerült. Akkor úgy tűnt, hogy van rá esély, hogy a társulatnak ez a nagyon régi álma megvalósuljon. Tudni kell, hogy a színház az egyik legköltésesebb művészet, gazdasági önállóság nélkül nem lehet valóban autonóm módon gyakorolni. Ebben az időszakban tehát két fordulat esett egybe: az önállósulás kísérlete és a színházépület felújítása. Édesapámban, romló egészségügyi állapot okán is, ekkor kezdett megfogalmazódni a gondolat, hogy talán fiatalabb kezekbe adná át a vezetőpálcat.

— A sors ekkor csak nem hagyott

2017-ben a MASZIN Magyar Színházi Szövetség ügyvezető elnökeként az alapítást bejelentő sajtótájékoztatón Temesváron, az alapító színházak igazgatóinak körében

nyugton, újabb kísértés elé állított. Mi volt ez?

— A Nemzeti Színház hirdetett egy ösztöndíjat fiatal színházi alkotóknak, hogy azokból rendezőasszisztenseket, illetve rendezőket neveljenek, gyakorlati továbbképzés keretében. Én erre az ösztöndíjra sikerrel jelentkeztem, időközben azonban a kiíró intézmény vezetői részben újragondolták a képzés jellegét, és nem ösztöndíj-jellegű időszakos programként képzelték el a megvalósítást, hanem főállásúként, ami fizetéssel, lakástámogatással járt, tehát oda kellett volna költözni. Érthető okokból úgy határoztak, hogy nekik állandó jelenlétre van szükségük, olyat keresnek, aki ott él, ott lélegzik, együtt a színházzal. Kaptam tizenöt perc gondolkodási időt. Hazatelefonáltam és kikértem három, számomra fontos ember véleményét: a kedvesemét, édesapámét, aki igazgatóm is volt akkor, és a Stier Péterét, akire akkor már nemcsak kollégámként, de barátomként is kezdtem tekinteni. A párom persze bátorított, vágjak új kalandba, de a másik két megkérdezett inkább lebeszélte, azt érzékelte, hogy itthon nagyobb szükség van rám. Ragaszkodtam hozzá, hogy Vidnyánszky Attilával személyesen közölhessem, hogy miért állok el az önként megpályázott lehetőségtől. Nem szerettem volna, hogy másodkézből értesüljön róla, hiszen egy ilyen lehetőséget kihagyni nekem, aki mindig is törekedtem a közelé-

ben dolgozni, nem könnyű döntés volt, szabályosan szégyelltem magam előtt is. Vidnyánszky viszont tökéletesen megértette, ami hihetetlenül jólesett. Ezzel nagy pszichés nyomástól szabadított meg, mert elmondta, hogy mennyire fontos szerinte is a szülőföld kultúrájának a gyarapítása, és hogy ő maga is húsz éven át hagyott ki ennél sokkal nagyobb lehetőségeket is azért, hogy Beregszászon színházi műhelyt teremthessen és vezethessen. Aztán hozzátette: te tudod és érzed, hol van most a helyed. Én pedig újra hazajöttem, folytattam a munkámat és hamarosan átvettem a művészeti igazgatói tisztséget, még ugyanezen évad közepén.

— Egy nagyon válságos időszakban, hogy kezdted el talpra állítani a társulatot?

— Ez egy elhúzódozó, mondhatom két-három éves nehéz időszak volt, aminek az első része morális válság volt, utána jött egy politikai, anyagi válság a fenntartók részéről. Inkább a külső körülmények generáltak újabb és újabb válságokat, hiszen úgy dolgoztunk, hogy folyton éreztük, hogy a kultúra szerepe a városban csökken, a szakma megbecsülése nem volt sehol. Az akkori városvezetés a színészeket hereméhekhez hasonlította nyilvánosan. Nagyon sokszor, nagyon megalázó helyzetek álltak elő. A vendégrendezők nem nagyon szerették a művelődési házat, nagyon sok nagy nevet meg se lehetett hívni, mert nem voltak

megfelelő munkakörülmények. Az a minimális felszereltség pedig nem volt kielégítő. De volt persze előnye is ennek az időszaknak szakmai értelemben, ugyanis bérleteket kellett összevonni. Én azt mondtam, ha úgyis össze kell vonni, ha úgyis meg kell kavarni a bérletrendszer a terem nagysága miatt, most lehet egy kicsit kísérletezni is a bérletrendszerrel. Így alakult ki, többféle variáns kipróbálása nyomán a választható előadások mai hagyománya. Mivel kevesebb előadás volt (három bérletből két előadás lett), lehetett kísérletezni műfajokkal is. Számítottunk arra, hogy a művelődési házban uralkodó állapotok miatt sok bérletet fogunk elveszíteni, ezért egy nagyon erős PR-stratégiát dolgoztunk ki. Nagy hangsúlyt fektettünk például a szórólapozásra. Végül az történt, hogy sok bérletet elvesztettünk ugyan, de sokkal több újat nyertünk, így már az első évadban növekedést produkáltunk. Azóta a mai napig egy folyamatos nézőszám-növekedésről beszélhetünk, annak ellenére, hogy természetesen mindig vannak elégedetlenek is. Az elmúlt hét év alatt tízezerrel nőtt a nézőink száma (negyvenegyezerrel, ötvenegyezerre). Vannak olyan erdélyi színházak, amelyeknek ez a tízezer szám közel a teljes nézettségét jelenti...

— Hogyan tekintettel elődeidre?

— Példaképként. Mindenikükből az érdekelt leginkább, amit jól csináltak, mert nekem az ő megvalósításaik végpontját kellett kiindulópontomnak tekintenem. Ráadásul többüktől közvetlenül is sokat tanulhattam, gyerekkoromtól kezdve a mai napig a színházról, beleértve a színházvezetést is. Mindannyiuk öröksége kötelez, esetleges tévedéseikből pedig csak tanulnom érdemes, nem álszent és hiú módon kritikával illetnem.

— A kortárs színház bizonyos formáinak elfogadtatása nehézségekkel jár?

— Ez egy külön kulturális stratégia volt az én eddigi igazgatóságom idején, különösen a visszaköltözés után. A felújított színházépületnek már egészen jó a színpadtechnikája, ezeket a lehetőségeket bűn nem kihasználni ahhoz, hogy létrejöjjenek úgynevezett művészsínházi előadások is, miközben nyilván színpadra kerülnek olyan szórakoztató előadások is, amelyeket a legszélesebb közönségrétegek igényelnek. Tudni kell azt, hogy a művészsínházat — akár csak a művészet más ágazatait — soha nem lehet jegyeladásból fenntartani. Az, amit jegyeladásból tartanak fenn, alapvetően nem színházművészet, hanem szórakoztatóipar. Nekem az a célom, hogy a szatmárnémeti színpadon jó minőségű színházi előadások jöjjenek létre, de értelemszerűen kapjon helyet a szórakoztatás is. Hogy mennyire lehet elfogadtatni a nézőkkel az újat, az egy nagyon változó és behatárolt dolog. Én ezen a téren nem tartozom a túlzottan optimista színházak közé. Nem gondolom, hogy a színház önmagában meg tud változtatni embereket, és nem gondolom azt sem, hogy a közönség egy bizonyos szinten túl nevelhető. Ahhoz, hogy egy ember megváltozzon, nem elég a színházi befogadás terén megváltoznia, hogy mást ne mondjak, ahhoz mást kell olvasnia is...

Folytatás a következő oldalon

Egy nagyon komplex dolog az, hogy miként alakul ki valakinek a kulturális ízlése. Ahhoz, hogy kortárs műveltsége legyen, tisztában kellene lennie a kortárs irodalommal, a kortárs képzőművészettel, a kortárs zeneművészettel is, vagy legalábbis nyitottnak lenni rá. A műveltség egy immanens dolog, sokkal átfogóbb valamit jelent, mint pusztán a színházi műveltséget. Aki otthon harmadrangú sorozatokat és show-műsorokat néz a tévében óraszám, annak mi hiába toljuk bele a képébe a kortárs kultúrát, nem tud vele mit kezdeni. Akinek az irodalmi élményei XIX–XX. századi művekre korlátozódnak, az nemcsak a XXI. század kortárs irodalmát, de a színházát sem fogja tudni nyitott érzékekkel befogadni.

Soha meg nem szűnő, hatalmas feladat, hogy a szellemi elitnek és a széles közönségrétegeknek is tudjunk kínálni valamit, hogy ne feledkezzünk meg sem a nyitott szellemű színházi ínyencekről, sem pedig a konzervatívabb rétegekről. Közben olyan persze nem létezik, hogy minden előadás mindenkinek tetsző legyen, ahogy egy képzőművészeti vagy irodalmi alkotás sem tetszhet mindenkinek.

Mi azonban sosem feledhetjük el az alapvető feladatunkat, amiért a társadalom fenntartja intézményeinket.

— *Mi a színház alapvető feladata tehát?*

— A legalapvetőbb feladata, amiért a társadalom fenntartja a közpénzből működő színházi intézményeket, a filharmóniák, operaházak, balett- és kortárs táncszínházak, múzeumok, művészeti galériák, közgyűjtemények, könyvtárak stb. mellett, az vitathatatlanul a színház-művészet, nem pedig a szórakoztatóipar. A szórakoztatóipari intézmények piaci alapon is fenntarthatók, függetlenül a műfajuktól. A művészeti intézményeket épp azért tartja fenn a társadalom, mert a művészet nem működtethető gazdaságilag önfenntartó módon, már évszázadokkal ezelőtt sem működött volna úgy (mindig bőkezű uralkodók, egyházak, főnemesek, vagy az állam támogatására szorult). Minket tehát azért tartanak fenn az adófizetők, hogy művészeti alkotásokat hozunk létre. Ehhez adódik hozzá járulékos feladatként az a szórakoztatóipari tevékenységünk, amely által az

Vidnyánszky Attilával a Harag György Társulat fennállásának 65. évfordulóján, 2018-ban

adófizetői támogatásokat jelentős saját bevételekkel tudjuk növelni, egyensúlyban tartva gazdálkodásunkat. Ráadásul szakmailag a szórakoztató műfajokból rengeteget lehet tanulni, fejlődni, mivel ezek a közkeletű megnevezésükkel szöges ellentétben szakmailag egyáltalán nem „könnyű műfajok”. Egy hozzánk hasonló repertoárszínháznak tehát mindkét feladatot fel kell vállalnia, de sosem szabad elfelejtenünk, hogy elsődleges feladatunk, amelyre az adófizetők köteleznek, hogy művészi alkotásokat hozzunk létre.

— *Az utóbbi években jelentős botrányok rázták meg a magyarországi és erdélyi színházi világot. Ilyenek voltak a különböző zaklatási botrányok, vagy a Kolozsváron történt bántalmazási ügy. Igazgatásod során szembesültél ilyen ügyekkel? Mennyire éreztették ezek a botrányok hatását Szatmárnémetiben?*

— Leginkább abban éreztették hatásukat, hogy természetesen beszédtemává váltak a társulaton belül is. Annak idején egy országos orgánium körkérdést tett fel ezügyben a társulatigazgatóknak, köztük nekem is. Én akkor azt mondtam, hogy ha történt volna ilyesmi, szerintem tudnék róla, mert úgy gondolom, van annyi bizalmuk a kollégáimnak bennem, hogy hozzám forduljanak, ha bármilyen inzultus éri őket. Azóta nekem ketten mesélték el a hasonló

történetüket, de egyik sem a szatmári színház kötelékében történt. Egyébként erről érdemes volna beszélni...

— *Miről?*

— Arról, hogy az ilyen inzultusok, amilyenekkel a sajtó is tele volt, nagyon sok esetben nem színházakhoz, hanem egyetemekhez kötődnek. Zömmel színészi pályára vágyó naiv diáklányokról szólnak ezek a történetek, akik a helyzetükkel visszaélő felvételiztetők áldozatául esnek. A kolozsvári eset ehhez képest teljesen másik ügy, de arról, mint egy másik intézmény vezetője, nekem nem dolgom nyilatkozni. Annyit talán mégis megjegyeznék, hogy meglátásom szerint a sajtó nem kezelte helytlenül az ügyelő felelősségét a helyzetben. Népszerű dolog mindig a főnök kizárólagos felelősségét megállapítani, de mi, színházi vezetők a hatalmunkat delegálni, kölcsönözni szoktuk: egy előadás alatt az ügyelőnek, egy turné alkalmával a turnévezetőnek, egy próba folyamat alatt a rendezőnek. Mindazon emberek, akik elfogadják a nekik kölcsönzött bizalmat és hatalmat, el kell fogadják az azzal járó felelősséget is. Nem tárogathatják a karjukat, osztozniuk kell a történetek felelősségében.

Szatmáron mindenesetre eddig nem történt hasonló eset, a fordítottja viszont igen, hosszú évekkel ezelőtt: feszültségkezelési gondokkal küzdő színész fizikailag fenyegetett egy rendezőt, bár végül semmilyen valós fizikai atrocitás nem történt. Fegyelmi úton ezt nem lehetett szankcionálni, de a dolognak köze van ahhoz, hogy az illető már régen nem tagja a társulatunknak... Ezt a problémát, amit a zaklatás és bántalmazás jelent, gyakorta kizárólagosan főnök-beosztott, esetünkben rendező-színész viszonyban értelmezik csupán, holott ez egy férfi-nő probléma inkább, vagy férfi-férfi probléma (ritka a női elkövető). Általában férfiak élnek vissza a fizikai fölényükkel vagy pozicionális, hatalmi fölényükkel ilyen esetekben. Többek között ezért nagyon fontos, hogy egy intézményben legyen működő szakszervezet, amelyhez az alkalmazottak bizalommal fordulhatnak még akkor is, ha — legrosszabb esetben — a felettesük maga az elkövető. A legjobb esetben viszont

az alkalmazottak bizalommal fordulhatnak feletteseikhez is a bármilyen természetű problémáikkal.

— *Öt éve vezeted a Harag György Társulatot és még mindig te vagy a legfiatalabb erdélyi igazgató. Hogyan befolyásolja ez a körülmény a mindennapi munkádat?*

— Leginkább talán szemléletmódban és vezetési stílusomban. Sosem hittem abban, hogy hatalmi gesztusokkal kellene vezetnem a társulatot. A hatalomgyakorlás esetében mindig az utolsó eszköz, az észérvek erejében hiszek. Eléggé konzultatív módon vezetem a társulatot, miközben a végső döntések természetesen művészeti kérdésekben hozzám tartoznak, ahogy a felelősségük is. Ezekkel a főigazgatóknak, rajta keresztül pedig a fenntartónknak (rajtuk keresztül pedig az adófizető társadalomnak) kell elszámolnom. Mindemellett talán nyitottabb vagyok az alulról jövő kezdeményezésekre is, számos ilyen meg is valósult igazgatásom alatt: olyan ötletek, amelyekkel a társulat tagjai kerestek meg, én pedig felvállaltam a megvalósításukat anélkül, hogy kisajátítanám azokat, azaz mindig az ötletgazdák megnevezésével. A fiatal korom persze hátrányokkal is járt, főleg a kezdeti években: egy 27 évesen kinevezett igazgatónak nehezebb megküzdenie azzal a feladattal, hogy rendet és fegyelmet tartson egy intézményben, különösen, ha ezt nem feltétlenül erőszkos gesztusokkal szeretné elérni. Ez — különösen eleinte — gyakorta okozott némi fejfájást nekem. Mindezek a vonatkozások azonban apróságok és nem a munka lényegi részét érintik valójában. Nem hiszem, hogy a kora az elsődleges tényező bármely vezető munkája esetében.

— *Melyek voltak a számodra legfontosabb megvalósítások és melyek a legfájóbbak az elmúlt öt év alatt?*

— Az, hogy tízezerrel növelni tudtuk a nézőszámunkat, mint említettem, az egyik legfontosabb kvantitatív megvalósításunk. A minőségi fejlődést pedig olyan alkotók bevonása jelezte, mint Bocsárdi László, Barczi László, Hatházi András, Visky András, akik mellett megjelent egy sor fiatal alkotó is a szatmári színház környékén. Fontos, hogy tizenöt év

Miskolcon, 2019-ben, a Határtalan Napokon tartott felújítópróbán

A Pornó című előadás szakmai megbeszélésén, 2017-ben, Budapesten, a IV MITEM Fesztiválon a Nemzeti Színházban

Folytatás a 15. oldalról

után újra eljutottunk Bukarestbe és díjjal tértünk vissza a fesztiválról, fontos, hogy több alkalommal játszhattunk a budapesti Nemzeti Színház nagyszínpadán, amire soha korábban nem volt példa. Fontos eredmény a Debrecennel kötött bérletcsere-egyezmény, a József Attila színházzal kötött előadás-csere-egyezményünk, fontos volt a közelmúltbeli miskolci vendégtéka-sorozatunk. Fontos, hogy ezek alatt az évek alatt eljutottunk egy valóban nemzetközi fesztiválra, a budapesti MITEM-re (korábban ilyen rangú seregszemlén nem vettünk még részt).

Nagyon fontos, hogy alapítói voltunk az első romániai magyar színházi szövetségnek, amely szintén egy évtizedes álmat valósított meg. Megszerveztük az Interetnikai Fesztivált, amely a leggazdagabb és legsokszínűbb kiadás lett a fesztivál történetében, feltámasztottuk a saját házi fesztiválunkat, Tranzit Feszt néven, illetve nálunk volt az első MAFESZT is.

Nagyon fontos, hogy végre nekikezdünk egy valóban megfelelő stúdiószínház felépítésének, mert az eddigi stúdióknak gyakorlatilag alkalmatlan bizonyos előadások létrehozására, a tér szerkezete, a közepén éktelenkedő oszlopok és a méretei miatt is. Ez egy kiemelt jelentőségű kezdeményezés, amelyhez már meg is vásároltuk a telket, korporatív magyar állami támogatások segítségével.

Fontosnak tartom, hogy a kezdeményezésekre végre lett egy állandó büfénk ott, ahol korábban a bábszínház működött. Ez végre állandó terepe lehet különböző szakmai beszélgetéseknek, könyvbeszámolóknak, értelmiségi kerekasztaloknak, újabbak pedig felolvasó színházi előadásoknak is, amelyek révén tavaly az évad legjobb színházi büféje lett egy igen rangos marketingversenyen. Korábban nagyon hiányzott egy ilyen közösségi tér, amely kulturális csomópontként is tud működni. De fontosnak gondolom a bábszínház önálló szervezeti

egységé válását is. Korábban ezek csak bábszínész posztok voltak, a társulat szervezetébe ömlesztve, ma már ez egy önálló kis tagozat a Harag György Társulaton belül, saját tagozatvezetővel és egyre bővülő kiszolgálószeméllyel.

Meg az említett, gyakran alulról jövő kezdeményezésből születő újdonosságok is fontosak, amelyek bár nem az én ötleteim, felkaroltam őket: a költészetnap maratonunk, a SzatmárON program, a Havi Dráma SzatmárON program, a most már évek óta sikerrel működő önkéntes programunk, a tavaly először megrendezett karácsonyi jótékonyági vásár. Meg az is, hogy értékes könyveket adtunk ki a társulat történetéről.

Mindezen megvalósítások mögött mindig kiterjedt csapatmunka húzódik, ezért magam is köszönettel tartozom mindazoknak, akik segítettek a terveim megvalósításában. Közülük is erkölcsi kötelességemnek érzem mindig nevesíteni Stier Pétert, akinek a szervezési képességeire, vezetői tapasztalataira, baráti tanácsaira és konstruktív javaslataira mindig támaszkodhattam. Nélküle a felsorolt eredményeknek legfeljebb az elenyésző töredéke valósulhatott volna meg, mert nem volt soha olyan, elsőre akár megvalósíthatatlannak tűnő ötlet vagy vágyalom, amivel előrukkoltam, amelyet ne vett volna komolyan fontolóra és ne segített volna a megvalósulásában. Szerencsére az utóbbi időben ez a mi kis vezetői duónk trióvá szélesedett, mióta az intézményünk főigazgatója Nagy Orbán színész lett, aki egy hihetetlen munkabírású, nagyon motivált vezető és akivel szintén jól tudunk együttműködni és együtt gondolkodni, ami az elődei közül kevesekről elmondható. Ráadásul most már az alapítvány kuratóriumában is együtt dolgozunk. De a kör sokkal szélesebb mint pusztán a vezetőség tagjainak csapata, felsorolni is nehéz volna, hány embernek tartozom köszönettel.

Ami pedig a kudarcokat illeti, a legnagyobb mindenképpen az volt,

hogy nem sikerült a magyar társulat önállósítását megvalósítanunk. De vezetőként előbb-utóbb mindig annyira azonosulsz az intézménnyel, hogy minden apró sikertelenségét saját kudarcodként könyveled el. Én például mindig kudarcélményként könyveltem el, ha valaki elhagyta a társulatunk kötelékét, holott tudom, hogy efelé tart a világ és egyre nagyobb a fluktuáció, jövés-menés a színházak között. Mégis, ha valaki elszereződött, akit szakmailag sokra tartottam, már-már személyesen is megviselt a veszteség, akkor is, ha például magánéleti okokból történt a távozás. De ez egy ilyen szakma, amiben meg kell szokni a megszokhatatlant is, miközben a színház mindig megy tovább. Ezt ma már édesapám elvesztése révén is keserűen tapasztalom, látva, hogy minden szerepébe más lép be a helyére. Némelyik szerepkörébe én magam. Fájdalmas dolgok ezek, hiszen a színház is család, bizonyos értelemben: közös öröm minden új érkezés, közös veszteség minden távozás.

— Mik a terveid? Mik a legfontosabb feladatok?

— Sok tervem van, de tartom magam ahhoz az elvemhez, amit öt évvel ezelőtt a társulatnak is elmondtam a székfoglaló társulati gyűlés alkalmával: hogy nem ígérek, hanem teszem a dolgom, bízva abban, hogy mindenkinek van szeme és esze hozzá, hogy ha pozitív változás történik, észrevegye. Nem szeretem a szemfényvesztést, sem a lelkesítő kortesbeszédet — a tények erejében hiszek. Ahogy akkor, a székfoglaló beszédemben is fogalmaztam: amikor majd ott leszünk Avignonban, észlelni fogjátok, hogy ott vagytok, ha meg nem, akkor azt is. Most azt gondolom, hogy néhány fontos lépésen túl vagyunk, de még mindig

rengeteget kell fejlődnünk és fejlesztelnünk, illetve emelni a szakmai tudásunk és megítélésünk szintjét is. Hogy ebből mi sikerül, azt nem ígérek, hanem megvalósítások jelzik majd, remélem. Én mindenesetre azon leszek, hogy sok minden megvalósuljon az álmainkból.

Személyes értelemben is szólva a terveimről, egyelőre a Harag György Társulat a tervem, pontosabban szólva saját terveim is mind a Harag György Társulatra irányulnak. Hogy meddig, az millió körülménytől függ. Mindenesetre ha azt érzem, kezdek belefásulni, üres rutinok szerint működni, akkor magam sem csinálnám tovább — hiszen ez nem egy nyugdíjas állás, és már így is régebb óta csinálom mint bármelyik elődöm a rendszerváltozás óta, Parászka Miklós kivételével. De egyelőre nagyon is van bennem tettekkészség, akarat és ambíció, nem utolsósorban sok megvalósításra váró terv, ami nem hagy nyugodni. Ahogy Vidnyánszky Attila mondta annak idején: valóban én érezhetem csak, hol a helyem. Ameddig én magam úgy érzem, hogy itt van, illetve ameddig a fenn tartók és a közönség elégedettek a munkám eredményével, nyilván folytatni szeretném a megkezdett munkát.

— És azután?

— Ha volna kész tervem azutánra, az azt jelentené, hogy fél szívvel már máshol vagyok és másra készülök. Épp ezért nincsenek kész terveim, bár ha nagyon őszinte akarok lenni, az a gondolat, hogy tanítsak például, sokszor megkísérett már a pályám során. De mindez a jövő titka, egyelőre, mint mondtam, a megkezdett építkezés folytatása az egyetlen tervem. Máshogy ezt, azt hiszem, nem is lehet csinálni...

Elek György

Szamos
Politikai, társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat
Kiadja a Szatmár Megyei Hagyományőrző Forrásközpont, a Szatmár Megyei Tanács támogatásával. ISSN 1223-8198
Készült a kolozsvári Garamond nyomdában.
Főszerkesztő: **Elek György**
Olvasószerkesztő: **Elek Anikó**
Grafika: **Varga-Telegdy Evelyn**
Számítógépes tördelés: **Megyeri Tamás Róbert**
E-mail: elekgyorgy2019@gmail.com